

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

2003

Julkaistu Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2003

N:o 1086

SISÄLLYS

N:o		Sivu
1086	Saamen kielilaki	3735
1086	Saamen kielilaki (Inarinsaamenkielinen käännös)	3743
1086	Saamen kielilaki (Koltansaamenkielinen käännös)	3750
1086	Saamen kielilaki (Pohjoissaamenkielinen käännös)	3758

N:o 1086

Saamen kielilaki

Annettu Helsingissä 15 päivänä joulukuuta 2003

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on osaltaan turvata perustuslaissa säädetty saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Tässä laissa säädetään saamelaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia.

Tavoitteena on, että saamelaisten oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja hyvään hallintoon taataan kielestä riippumatta sekä että saamelaisten kielelliset oikeudet toteutetaan ilman, että niihin tarvitsee erikseen vedota.

2 §

Lain soveltamisala

Viranomaisia, joihin tätä lakia sovelletaan, ovat:

1) Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntien toimielimet sekä sellaisten kuntayhtymien toimielimet, joissa joku näistä kunnista on jäsenenä;

2) ne tuomioistuimet ja valtion piiri- ja paikallishallinnon viranomaiset, joiden virka-alueeseen edellä mainitut kunnat kokonaan tai osittain kuuluvat;

3) Lapin lääninhallitus ja sen yhteydessä toimivat toimielimet;

4) saamelaiskäräjät, saamelaisasiain neuvottelukunta ja kolttalain (253/1995) 42 §:ssä tarkoitettu kyläkokous;

5) valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies;

6) kuluttaja-asiamies ja kuluttajavalituslautakunta, tasa-arvovaltuutettu ja tasa-arvolau-

HE 46/2003
PeVM 4/2003
EV 70/2003

takunta, tietosuojavaltuutettu ja tietosuojalautakunta sekä vähemmistövaltuutettu;

7) Kansaneläkelaitos ja maatalousyrittäjien eläkelaitos; sekä

8) ne valtion hallintoviranomaiset, jotka muutoksenhakuviranomaisina käsittelevät edellä mainitussa hallintoviranomaisessa viireille tulleita asioita.

Tätä lakia on noudatettava myös poronhoitolain (848/1990) ja poronhoitoasetuksen (883/1990) mukaisten hallintoasioiden käsittelyssä niissä valtion viranomaisissa ja paliskunnissa, joiden virka- tai toimialueeseen saamelaisten kotiseutualue kokonaan tai osittain kuuluu, sekä Paliskuntain yhdistyksessä.

Lain soveltamisesta liikelaitoksiin ja yhtiöihin sekä yksityisiin säädetään 17 ja 18 §:ssä sekä kirkollisiin viranomaisiin 30 §:ssä.

Saamelaisten kotiseutualueella sovellettavat erityissäännökset sisältyvät lain 3 lukuun.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *saamen kielellä* inarinsaamen, koltansaamen tai pohjoissaamen kieltä käytetystä kielestä tai pääasiallisesta kohderyhmästä riippuen;

2) *saamelaaisella* saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 3 §:ssä tarkoitettua saamelaista;

3) *saamelaisten kotiseutualueella* saamelaiskäräjistä annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua saamelaisten kotiseutualueutta; sekä

4) *viranomaisella* 2 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tuomioistuimia ja muita viranomaisia ja paliskuntia sekä Paliskuntain yhdistystä.

2 luku

Kielelliset oikeudet

4 §

Saamelaisen oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisissa

Saamelaaisella on oikeus omassa asiassaan tai asiassa, jossa häntä kuullaan, käyttää tässä

laissa tarkoitetussa viranomaisessa saamen kieltä.

Viranomainen ei saa rajoittaa tai kieltäytyä toteuttamasta tässä laissa säänneltyjä kielellisiä oikeuksia sillä perusteella, että saamelainen osaa myös muuta kieltä, kuten suomea tai ruotsia.

5 §

Oikeushenkilön kielelliset oikeudet viranomaisissa

Yhteisöllä ja säätöillä, jonka pöytäkirjakieli on saame, on oikeus viranomaisissa asioidessaan käyttää pöytäkirjakieltään noudattaen soveltuvin osin, mitä 4 §:ssä säädetään saamelaisen oikeudesta käyttää saamen kieltä.

Oppilaitoksella, jonka opetuskieli on saame, on vastaavasti oikeus käyttää saamen kieltä siten kuin 1 momentissa säädetään.

6 §

Saamen kielen käyttäminen edustuksellisissa toimielimissä

Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntien toimielinten saamelaisilla jäsenillä on oikeus käyttää saamen kieltä kokouksissa sekä pöytäkirjaan liitettävissä kirjallisissa lausunnoissa. Sama koskee valtion lautakuntien, komiteoiden, työryhmien ja vastaavien monijäsenisten toimielinten saamelaisia jäseniä saamelaisten kotiseutualueella ja saamelaisia erityisesti koskevia asioita käsiteltäessä sen ulkopuolellakin. Paliskuntain yhdistyksen ja sen hallituksen kokoukseen osallistuvalla saamelaisella on vastaavasti oikeus käyttää kokouksessa saamen kieltä.

Edellä tässä pykälässä tarkoitetuissa kokouksissa tulee tarvittaessa järjestää tulkkaus.

7 §

Oikeus ilmoittaa saame äidinkieleksi väestötietojärjestelmään

Saamelaaisella, jolla on Suomessa kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta, on oikeus ilmoittaa väestötietojärjestelmään tallennettavaksi äidinkielekseen saame.

8 §

Viranomaisten tiedottaminen

Viranomaisten on yleisölle suunnatussa tiedottamisessa käytettävä myös saamen kieltä.

Viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet sekä opasteet ja yleisön käytettäviksi tarkoitetut lomakkeet täyttöohjeineen on saamelaisten kotiseutualueella laadittava ja annettava myös saamen kielellä.

Käräjäoikeuden, tuomarin, kihlakunnanviraston tai sen osaston tai kihlakunnan erillisen viraston taikka niiden virkamiehen viran puolesta antamat kuulutukset ja tiedonannot yksityisen oikeutta koskevissa asioissa voidaan kuitenkin harkinnan mukaan antaa yksinomaan suomen kielellä, jos saamen kielen käyttäminen olisi ilmeisen tarpeetonta.

Muissa kuin 2 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa valtion viranomaisissa on 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitukset, kuulutukset, julkipanot ja tiedotteet sekä lomakkeet täyttöohjeineen laadittava ja annettava myös saamen kielellä, milloin ne pääosin koskevat saamelaisia tai milloin siihen muuten on erityistä syytä.

Vaaleja ja kansanäänestyksiä varten laadittavia ilmoituskortteja ei laadita saamen kielellä lukuun ottamatta saamelaiskäräjistä annetun lain 24 §:ssä tarkoitettuja ilmoituskortteja.

9 §

Lait ja muut säädökset sekä säädösehdotukset ja mietinnöt

Saamelaisia erityisesti koskevat lait ja muut säädökset sekä valtiosopimukset ja muut Suomen säädöskokoelmassa julkaistavat asiakirjat ja tiedonannot julkaistaan valtioneuvoston tai asianomaisen ministeriön niin päättäessä myös saamenkielisinä käännöksinä. Sama koskee ministeriön tai valtion muun viranomaisen määräyskokoelmassa julkaistavia määräyksiä, ohjeita, päätöksiä ja tiedonantoja.

Ministeriössä taikka valtion komiteassa, työryhmässä tai niihin rinnastettavissa toi-

mielimissä valmistellut ja julkistettavat lakiehdotukset ja mietinnöt tai niiden tiivistelmät julkaistaan ministeriön niin päättäessä myös saamen kielellä, jos ne erityisesti koskevat saamelaisia tai jos siihen muuten on erityistä syytä.

10 §

Saamen kielen käyttäminen viranomaisen työkielenä

Viranomaisen, jonka toiminta kohdistuu ainoastaan saamelaisiin, voi käyttää työkielenään saamen kieltä suomen kielen ohella.

3 luku

Saamelaisten kotiseutualueella sovellettavat säännökset

11 §

Erityiset velvollisuudet

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen viranomaisten on saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevilla virastoilla ja muissa toimipaikoissa noudatettava lisäksi, mitä 12—16 §:ssä säädetään.

12 §

Oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisissa

Saamelaisella on oikeus käyttää viranomaisessa asioidessaan valintansa mukaan suomen tai saamen kieltä. Oikeudesta käyttää ruotsin kieltä säädetään kielilaissa (423/2003).

Sama oikeus on saamelaisella saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolellakin valtion viranomaisissa silloin, kun nämä muutoksenhakuviranomaisina käsittelevät kotiseutualueen viranomaisessa vireille tulleita asioita.

13 §

Oikeus saada toimituskirja tai muu asiakirja saamen kielellä

Saamelaiselle asianosaiselle on pyynnöstä annettava haastehakemus, tuomio, päätös,

pöytäkirja tai muu asiakirja saamen kielellä siltä osin kuin asia koskee hänen oikeuttaan, etuaan tai velvollisuuttaan, paitsi jos kysymyksessä on asian ratkaisuun ilmeisesti vaikuttamaton asiakirja. Jos saamelainen asianosainen on käyttänyt kirjallisesti tai suullisesti saamen kieltä ottaessaan yhteyttä asiaa käsittelevään viranomaiseen, on saamenkielinen toimituskirja vastaavassa laajuudessa ja vastaavin edellytyksin annettava ilman, että sitä erikseen pyydetäisiin.

Toimituskirjasta on kuitenkin annettava vain virallinen saamenkielinen käännös, jos asianosaisia on useita, eivätkä he ole yksimielisiä saamen kielen käyttämisestä.

14 §

Saamen kielen taito ja sitä koskevat kelpoisuusvaatimukset

Viranomaisen on henkilöstöä palvelukseen ottaessaan huolehdittava siitä, että sen henkilöstö kussakin virastossa tai muussa toimipaikassa pystyy palvelemaan asiakkaita myös saameksi. Viranomaisen on lisäksi koulutusta järjestämällä tai muilla toimenpiteillä huolehdittava siitä, että henkilöstöllä on viranomaisen tehtävien edellyttämä saamen kielen taito.

Saamen kielen taito voidaan asettaa kielitaitoa koskevaksi kelpoisuusvaatimukseksi valtion viranomaisten henkilöstölle lailla taikka lain nojalla valtioneuvoston tai asianomaisen ministeriön asetuksella sekä kunnallisten viranomaisten henkilöstölle kuntalain (365/1995) mukaisessa järjestyksessä, jollei tällaista kelpoisuusvaatimusta säädetä lailla tai lain nojalla. Saamen kielen taito katsotaan erityiseksi ansioksi, vaikka sitä ei ole asetettu viran, toimen tai tehtävän kelpoisuusvaatimukseksi.

Saamen kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on soveltuvien osin voimassa, mitä julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003) säädetään. Saamen kielen taito osoitetaan yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (668/1994) tarkoitetulla kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä suoritettulla kielikokeella tai korkeakouluopinnoilla.

15 §

Viranomaisten velvollisuus käyttää saamen kieltä

Viranomaisten tulee ilmoituksissa, kutsuisissa ja kirjeissä, jotka lähetetään asianosaiselle tai sille, jolle lain mukaan on ilmoitettava vireillä olevasta tai vireille tulevasta asiasta, käyttää asian käsittelykielestä riippumatta vastaanottajan omaa kieltä, jos se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä, taikka käyttää sekä suomen että saamen kieltä.

Viranomaisen on ilman, että sitä erikseen pyydetään, käytettävä saamen kieltä vastatesaan sille saamen kielellä toimitettuihin kirjallisiin yhteydenottoihin.

Viranomaisten tulee toiminnassaan muutenkin edistää saamen kielen käyttämistä.

16 §

Saamen kielen käyttäminen kunnan asiakirjoissa

Kunnassa, jossa saamenkielisten osuus väestöstä on edellisen vuoden ensimmäisenä päivänä ollut suurempi kuin yksi kolmasosa, kunnan toimielimen tulee käyttää myös saamen kieltä sellaisissa pöytäkirjoissa ja muissa asiakirjoissa, joita ei ole annettava yksityiselle asianosaiselle ja joilla on yleistä merkitystä. Muussakin kunnassa kunnan toimielimen tulee käyttää saamen kieltä tällaisissa asiakirjoissaan harkitsemassaan laajuudessa.

17 §

Liikelaitokset sekä valtion tai kunnan omistamat yhtiöt

Valtion liikelaitoksen sekä sellaisen palvelua tuottavan yhtiön, jossa valtiolla tai yhdellä tai useammalla 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainitulla kunnalla on määräämisvalta, on saamelaisten kotiseutualueella annettava tässä laissa edellytettyä kielellistä palvelua ja tiedotettava yleisölle myös saameksi toiminnan laadun ja asiayhteyden edellyttämässä laajuudessa ja tavalla, jota kokonaisuutena arvioiden ei voida pitää liikelaitoksen tai yhtiön kannalta kohtuuttomana. Valtion liikelaitoksen hoitaessa viranomaistehtävää siihen so-

velletaan, mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta.

18 §

Yksityisen kielellinen palveluvelvollisuus

Jos julkinen hallintotehtävä on lailla tai lain nojalla säädetty yksityiselle, sitä koskee sen hoitaessa tätä tehtävää saamelaisten kotiseutualueella, mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta. Jos tällaisen tehtävän vastaanottaja saamelaisten kotiseutualueella määräytyy viranomaisen päätöksen tai muun toimenpiteen taikka viranomaisen ja vastaanottajan välisen sopimuksen perusteella, viranomaisen on varmistettava, että tehtävää hoidettaessa annetaan tämän lain mukaista kielellistä palvelua. Tämä tulee myös varmistaa viranomaisen antaessa muun kuin julkisen hallintotehtävän yksityisen hoidettavaksi saamelaisten kotiseutualueella, jos tämän lain edellyttämän palvelutason ylläpitäminen sitä vaatii.

4 luku

Oikeus tulkkaukseen ja käännökseen

19 §

Oikeus tulkkaukseen

Kun tämän lain nojalla käytetään asian suullisessa käsittelyssä saamen kieltä, on asian käsitteleminen viranomaisessa pyrittävä antamaan saamen kielen taitoisen henkilön hoidettavaksi. Jos viranomaisessa ei ole sellaista saamen kielen taitoista henkilöä, joka voisi käsitellä asiaa, on viranomaisen järjestettävä maksuton tulkkaus, jollei se itse huolehdi tulkkauksesta.

20 §

Oikeus toimituskirjan ja muun asiakirjan käännökseen

Jos hallintoasiassa, hallintolainkäyttöasiassa tai rikosasiassa haastehakemus, tuomio, päätös, pöytäkirja tai muu asiakirja on laadittu suomen tai ruotsin kielellä, on viranomaisen annettava saamelaiselle asianosaiselle pyynnöstä maksuton virallinen saamenkielinen

käännös näistä asiakirjoista siltä osin kuin asia koskee hänen oikeuttaan, etuaan tai velvollisuuttaan, paitsi jos kysymyksessä on asian ratkaisuun ilmeisesti vaikuttamaton asiakirja. Käännös on liitettävä toimituskirjaan tai muuhun asiakirjaan.

Jos virallisessa käännöksessä ilmenee käännösvirhe, viranomaisen on korjattava se, jollei korjaaminen ole ilmeisen tarpeetonta. Saamelaiselle asianosaiselle on tällöin annettava maksutta korjattu toimituskirja.

21 §

Oikeus saada käännös saamen kielen toimistolta

Viranomaisella, jonka tämän lain nojalla on annettava toimituskirjastaan saamenkielinen käännös tai saamenkielinen toimituskirja, on oikeus saada käännös saamen kielen toimistolta, jollei käännöksen hankkiminen muutoin käy sopivasti päinsä. Vastaavasti viranomaisella on oikeus saada toimistolta suomenkielinen käännös sille saamen kielellä jätetystä asiakirjasta.

22 §

Vastuu kääntämisestä tai tulkkauksesta aiheutuneista kustannuksista

Jos valtion viranomaisen on annettava tai toimitettava asianosaiselle toimituskirja tai asiakirja saamenkielisenä tai saamenkielisenä käännöksenä taikka käytettävä tulkkausta, vastaa valtio saamenkielisen toimituskirjan laatimisesta tai kääntämisestä taikka tulkkauksesta aiheutuneista kustannuksista.

Kunta, kuntayhtymä taikka hiippakunta tai seurakunta vastaa 4—6, 12, 13, 15, 16 ja 30 §:ssä tarkoitetun toimitus- tai muun asiakirjan laatimisesta tai kääntämisestä sekä tulkkauksesta aiheutuvista kustannuksista.

23 §

Käännöksen hankkiminen asiakkaan kustannuksella

Jos valtion, kunnan tai kuntayhtymän viranomaiselle taikka kirkolliselle viranomaiselle on jätetty saamenkielinen asiakirja,

vaikka asiakkaalla ei ole oikeutta käyttää saamen kieltä kyseisessä viranomaisessa, tulee viranomaisen tarvittaessa hankkia asiakasta kuultuaan tämän kustannuksella asiakirjasta käänös viranomaisessa käytettävälle kielelle.

5 luku

Kielellisiä oikeuksia edistävät toimenpiteet

24 §

Viranomaisten velvollisuus toteuttaa kielellisiä oikeuksia

Viranomaisen tulee toiminnassaan omaaloitteisesti huolehtia siitä, että tämän lain turvaamat kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Sen tulee osoittaa yleisölle palvelunsa myös saameksi.

Viranomainen voi antaa parempaakin kielellistä palvelua kuin tässä laissa edellytetään.

25 §

Palkallinen virkavapaus ja vapautus työstä saamen kielen taidon hankkimista varten

Sellaisen 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun valtion viranomaisen virkamiehellä, jonka virka-alue on kokonaisuudessaan saamelaisen kotiseutualueella, on oikeus, jos hänen virkasuhteensa tämän viranomaisen palveluksessa on kestänyt vähintään vuoden, saada palkallista virkavapautta virkatehtäviensä hoitamiseksi tarpeellisen saamen kielen taidon hankkimista varten. Tällaisen viranomaisen palveluksessa olevalla työntekijällä on vastaavin edellytyksin oikeus saada vapautusta työstä samaan tarkoitukseen.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun kunnan tai kuntayhtymän ja sellaisen 2 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun valtion viranomaisen palveluksessa olevalle, jonka virka-alueesta osa sijaitsee saamelaisen kotiseutualueella, sekä Paliskuntain yhdistyksen henkilöstöön kuuluvalla voidaan myöntää palkallista virkavapautta tai vapautusta työstä virkatehtävien hoitamiseksi tarpeellisen saamen kielen taidon hankkimista varten, jos hänen palvelussuhteensa tämän työnantajan palveluksessa on kestänyt vähintään vuoden.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää muista virkavapauden tai työstä vapautuksen ehdoista.

Virkavapauspäätöksen tai työstä vapautusta koskevan päätöksen ehdoksi voidaan asettaa, että palveluksessa oleva tekee viranomaisen kanssa kirjallisen sopimuksen, jonka mukaan hän työskentelee viranomaisen palveluksessa saamelaisen kotiseutualueella virkavapauden tai työstä vapautuksen päättymisen jälkeen tietyn ajan, joka ei saa olla pitempi kuin yksi vuosi. Sopimukseen voidaan ottaa määräys siitä, että palveluksessa oleva maksaa viranomaiselle, jos hän sovituna aikana irtisanoutuu tai jos hänet irtisanoitaan hänestä itsestään johtuvan muun syyn kuin sairauden takia, enintään kielikoulutuksesta suoranaisesti aiheutuneita kustannuksia vastaavan sopimussakon.

26 §

Saamen kielen toimisto

Saamen kielen kääntämistä ja muita tässä laissa säädettyjä tehtäviä varten saamelaiskäräjillä on saamen kielen toimisto, jonka tulee sijaita saamelaisen kotiseutualueella.

Saamen kielen toimistosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

27 §

Saamen kielen avustaja

Lapin lääninhallituksessa sekä valtion piiri- ja paikallishallinnon viranomaisessa voi saamelaisen kotiseutualueella olla saamen kielen avustaja. Avustajan palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

28 §

Valvonta ja seuranta

Jokainen viranomainen valvoo omalla toimialallaan tämän lain noudattamista.

Saamelaiskäräjät seuraa tämän lain soveltamista ja voi antaa suosituksia kielilainsäädäntöön liittyvissä kysymyksissä sekä tehdä aloitteita havaitsemiensa epäkohtien korjaamiseksi.

29 §

Kertomus

Saamen kielen toimisto antaa yhdessä saamelaiskäräjien asettaman saamen kielineuvoston kanssa vaalikausittain saamelaiskäräjille kertomuksen saamen kieltä koskevan lainsäädännön soveltamisesta sekä saamelais-ten kielellisten oikeuksien toteutumisesta ja kieliolojen kehityksestä sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Valtioneuvoston kielilainsäädännön soveltamista koskevasta kertomuksesta säädetään kielilaisissa.

6 luku

Erinäiset säännökset

30 §

Kirkolliset viranomaiset

Mitä tässä laissa säädetään saamen kielen käyttämisestä valtion viranomaisessa, sovelletaan myös asianosaisten käyttämään kieleen sekä toimituskirjoissa ja muissa asiakirjoissa käytettävään kieleen Oulun hiippakunnan tuomiokapitulissa ja niissä kirkkoherranvirastoissa, joiden toimialueeseen saamelaisten kotiseutualue tai osa siitä kuuluu, jollei asia ole sellainen, että sen kirkkolain (1054/1993) mukaan on katsottava olevan kirkon oma asia, sekä ortodoksisen kirkkokunnan Oulun hiippakunnan kansliassa.

Mitä tämän lain 1, 4, 5, 8, 20 ja 24 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti evankelisluterilaisen kirkon Enontekiön, Inarin, Utsjoen ja Sodankylän seurakuntiin, jollei asia ole sellainen, että sen kirkkolain mukaan on katsottava olevan kirkon oma asia, sekä ortodoksisen kirkkokunnan Lapin seurakuntaan.

31 §

Valtion taloudellinen vastuu

Valtion talousarvioon tulee ottaa määräraha valtionavustuksiin kunnille, seurakunnille, saamelaisten kotiseutualueen paliskunnille

sekä 18 §:ssä tarkoitetuille yksityisille tämän lain soveltamisesta aiheutuvien erityisten lisäkustannusten kattamiseksi.

32 §

Saamen kielen asema eräillä hallinnonaloilla

Saamelaisten oikeudesta saada peruskouluja muuta opetusta omalla äidinkielellään, saamen kielen opetuksesta sekä saamen kielestä opetuskielenä, oppiaineena ja tutkinto-kielenä säädetään erikseen.

Saamelaisten oikeudesta saada päivähoitoa omalla äidinkielellään säädetään lasten päivähoidosta annetussa laissa (36/1973).

Tämän lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen viranomaisten on noudatettava tämän lain säännöksiä sovellettaessa potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (785/1992) ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (812/2000).

33 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

7 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

34 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004 ja sillä kumotaan saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa 8 päivänä maaliskuuta 1991 annettu laki (516/1991) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämä laki julkaistaan Suomen säädös-koelmassa myös inarin-, koltan- ja pohjois-saamenkielisenä käännöksenä.

35 §

Siirtymäsäännökset

Muussa laissa tai asetuksessa olevan viittauksen tällä lailla kumottuun saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettuun lakiin katsotaan lain voimaantulon jälkeen tarkoittavan viittausta tähän lakiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan edelleen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jollei viranomainen asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen muuta päätä.

Helsingissä 15 päivänä joulukuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

Nr 1086

Sämikielâ laahâ

Adelum Helsigist 15 peeivi juovlámáánu 2003

Ovdâskode miärádâs miäldásávt asáttuvvoo:

1 loho

Almolâš njuolgâdusah

1 §

Laavâ ulme

Taan laavâ ulmen lii turvâstid vuádulaavâst asáttum sämmilij vuoigâdovuodâ toollâd já ovdedid jieijâs kielâ já kulttuur.

Taan laavâst asáttuvvoo sämmilij vuoigâdovuodâst kevttid jieijâs kielâ tuámustoovlist já eres virgeomâhist sehe almos väaldi kenigâsvuodâin olâšuttid já ovdedid sämmilij kielâlâš vuoigâdovuodâid.

Mittomeerrin lii, et sämmilij vuoigâdovuotâ vuoigâlâš riehtijoton já šiev haldâttâhân tähduvvoo kielâst huolâthännâá já et sämmilij kielâlâš vuoigâdovuodah olâšuttojeh nuuvt, et toid ij taarbâš sierâ avžuuttid.

2 §

Laavâ heiviittensyergi

Virgeomâheh, moid taat laahâ heiviittuvvoo, láá:

1) Iänuduv, Aanaar, Suádigil já Uccjuuvâ kieldâi toimâorgaaneh sehe tagarij kieldâovtâstumij toimâoirdaaneh, moin mii- nii täin kieldâin lii jesânin;

2) toh tuámustoovlih já staatâ pírâdâh- já páihâlâšhaldâttuv virgeomâheh, moi virge- vijdodâhân ovdiibeln mainâšum kieldah ollásávt teikkâ uásild kuleh;

3) Säämi läänihaldâttâs já ton ohtâvuodâst tuáimee toimâorgaaneh;

4) sämitigge, sämmilâšašij ráđádállámkodde já nuorttâlâšlaavâ (253/1995) 42 §:st uáivildum sijdâčuákkim;

5) staatâräädi vuoigâdovuodâkansler já ovdâskode vuoigâdovuodâäššialmai;

6) kulâtteijeeäššialmai já kulâtteijeevâidim- lävdikodde, täsiárvuváldâlâš ja täsiárvulâvdikodde, tiätusyejiváldâlâš já tiätusyejilâvdikodde sehe ucceblohováldâlâš;

7) Aalmugiäláttâslájádâs já eennâm- tuáluirâtteijei iäláttâhlájádâs; sehe

8) toh staatâ haldâttâhvirgeomâheh, moh muttemocovirgeomâhin kiedâvušeh ovdiibeln mainâšum haldâttâhvirgeomâhijn joton puáttám aášijd.

Taam laavâ kalga nuávdittid meiddei puásuituálulaavâ (848/1990) já puásuituálu- asáttâs (883/1990) miäldásij haldâttâhašij kiedâvušmist toin staatâ virgeomâhijn já palgâsijn, moi virge- teikkâ toimâvijdodâhân sämikuávlv ubbân teikkâ uásild kulâ, sehe Palgâsij ovtâstusâst.

Laavâ heivitmist finnodâhlájádâssáid já finnodâhservijd sehe ovtâskâssáid asáttuvvoo 17 já 18 §:st sehe kirholijd virgeomâháid 30 §:st.

Sierânâsnjuolgâdusah moh heiviittuvvojeh sämikuávlvust láá laavâ 3 lovvoost.

3 §

Miäruštálmeh

Taan laavâst uáivilduvvoo:

1) *sämikielâin* anarâškielâ, nuorttâlâškielâ teikkâ orjâlâškielâ kevttum kielâ teikkâ válduášálii čuásáttâhjuávhu miel;

2) *sämmiláin* sämitiggeest adelum laavâ (974/1995) 3 §:st uáivildum sämmiláš;

3) *sámikuávloin* sämitiggeest adelum laavâ 4 §:st uáivildum sámikuávlv; sehe

4) *virgeomâháin* 2 § 1 já 2 momentâst uáivildum tuámustoovlh já eres virgeomâheh já palgâseh sehe Palgâsij ovtâstus.

2 loho

Kielâláš vuoigâdvuodah

4 §

Sämmilii vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ virgeomâhijn

Sämmiliist lii vuoigâdvuotâ jieijâs ääšist teikkâ ääšist, mast sun lii kuullâmnáál, kevtiid taam laavâst uáivildum virgeomâhist sámikielâ.

Virgeomâh ij uážu raijid teikkâ piettâlid olâšutmist taam laavâst asâttum kielâláš vuoigâdvuodâid toin aggáin, et sämmiláš máttá meiddei eres kielâ, tegu suomâkielâ teikkâ ruotâkielâ.

5 §

Vuoigâdvuotâjiegânâs kielâláš vuoigâdvuodah virgeomâhijn

Siärvušist já vuáhdususâst, mon pevdikirjekielâ lii sámikielâ, lii vuoigâdvuotâ virgeomâhijn ášástâldijn kevtiid pevdikirjekielâs hiäivuláš oosijn nuuvt, maht 4 §:st asâttuvoo sämmilii vuoigâdvuodâst kevtiid sámikielâ.

Oppälájádâsâst, mon máttááttâskielâ lii sámikielâ, lii siämmáánáál vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ nuuvt tegu 1 momentâst asâttuvoo.

6 §

Sámikielâ kevttim ovdâstiámâláš toimâorganâin

Iänuduv, Aanaar, Suádigil já Uccjuuvâ kieldâi toimâorganij sämmilášjesânijn lii vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ čuákkimijn

sehe pevdikiirján lohtum kirjâláš čialkkámušâin. Siämmáš kuáská statâláš lãvdikudij, komiteai, pargojuávhui já toi västideijee maangájeessânлъš toimâorganij sämmilášjesânijd sámikuávlust, já eromášávt sämmilijd kyeskee aášijd ton ulguubeln-uv. Palgâsij ovtâstus já ton stiivrâ čuákkimân uásálistee sämmiliist lii siämmáánáál vuoigâdvuotâ kevtiid čuákkimist sámikielâ.

Taan ceehist ovdiibeln uáivildum čuákkimijn kalga táárbumielđ ornid tulkkum.

7 §

Vuoigâdvuotâalmottiid sámikielâ eenikiellân viehädâhtiätuvuáhádâhân

Sämmiliist, kiäst lii Suomâst päikki-kielâlaavâst (201/1994) uáivildum päikki-kielâ, lii vuoigâdvuotâ almottiid viehädâhtiätuvuáhádâhân vuorkkimnáál eenikiellân sámikielâ.

8 §

Virgeomâhij tiedettem

Virgeomâheh kalgeh aalmugân čujottum tiedeetmist kevtiid meiddei sámikielâ.

Virgeomâhij almottâsah, kulluuttâsah já julgâpiejâmeh sehe eres aalmugân uáivildum tiädättâsah sehe uápâstuvah já aalmug kiävtun uáivildum luámáttuvah tevdimravvuidiskijn kalgeh sámikuávlust rahtuđ já adeluđ meiddei sámikielâin.

Keerrivrievti, tuámmár, kihlekodevirgâduv teikkâ ton uásâduv teikkâ kihlekode sierânâs virgâduv teikkâ toi virgeulmuu virge peelest adelum kulluuttâsah já tiätunaddelmeh ovtâskâs ulmuu vuoigâdvuotân kyeskee aášijn pyehtih kuittâg adeluđ kuorâttállâm mielđ tuše suomâkiellân, jis lii čielgâs, et sámikielâ kevttimân ij lah tárbu.

Eres ko 2 § 1 já 2 momentâst uáivildum staatâ virgeomâhijn kalgeh 1 momentâst uáivildum almottâsah, kulluuttâsah, julgâpiejâmeh já tiädättâsah sehe luámáttuvah tevdimravvuidiskijn rahtuđ já adeluđ meiddei sámikielâin talle, ko toh iänáázin kyeskih sämmilijd teikkâ talle, ko toos mudoi lii miini eromáš suujâid.

Vaaljái já aalmugjienâstmij almottâskoor-
tah iä rahtuu sâmiikielân, eereeb sâmitiggeest
adelum laavâ 24 §:st uáivildum almottâs-
koortâid.

9 §

*Laavah já eres asâttâsah, sehe asâttâsiäv-
tuttâsah já smiättâmušah*

Eromâšávt sâmmilijd kyeskee laavah já
eres asâttâsah sehe staatâsopâmušah já eres
Suomâ asâttâsčuágálduv äššikirjeh já tiät-
tunaddelmeh olgosadeluvvojeh meiddei sâ-
mikielâlâš jurgálussân, ko staatâräädi teikkâ
äššioomâh ministeriö nuuvt meerrid.
Siämmâš äšši kuáská ministeriö teikkâ staatâ
eres miärádâsâid, ravvuid, meerridmijd já
tiädättâsâid, moh adeluvvojeh olgos virge-
oomâh miärádâsčuágálduvâst.

Ministeriöst teikkâ staatâ komiteast, pargo-
juávhust teikkâ toid verdiddettee toimâor-
gaanâin valmâštállum já olgosadeluđ aigum
lahâiävtuttâsah já smiättâmušah teikkâ toi
čuákânkiasuh olgosadeluvvojeh ministeriö
miärádâs miel meiddei sâmiikielân talle, ko
toh kyeskih eromâšávt sâmmilijd teikkâ talle,
ko toos mudoi lii eromâš suijâ.

10 §

Sâmiikielâ kevttim virgeoomâh pargokiellân

Virgeoomâh, mon toimâm čuácá tuše
sâmmilâid, puáhtá kevttid pargokiellânis sâ-
mikielâ suomâkielâ paaldâst.

3 loho

Sâmikuávlust heiviittettee njuolgâdusah

11 §

Eromâš kenigâsvuodâh

Taan laavâ 2 § 1 momentâst uáivildum vir-
geomâheh kalgeh sâmikuávlv virgâduvâin já
eres toimâpaaihijn nuávdittid ton lasseen, mii
12—16 §:st asâttuvvoo.

12 §

Vuoigâdvuotâ kevttid sâmiikielâ virgeomâhijn

Sâmmiliist lii vuoigâdvuotâ kevttid valjii-
mis miel suomâkielâ teikkâ sâmiikielâ vir-
geomâhijn äšástâldijn. Vuoigâdvuodâst kev-
ttid ruotâkielâ asâttuvvoo kielâlaavâst
(423/2003).

Siämmâš vuoigâdvuotâ lii sâmmiliist sâmi-
kuávlv ulguubeln-uv staatâ virgeomâhijn tal-
le, ko toh muttemocovirgeomâhin kiedâvu-
šeh päikkikuávlv virgeomâhist joton puáttâm
aasijd.

13 §

*Vuoigâdvuotâ finniđ toimâttâskirje teikkâ
eres äššikirje sâmiikielân*

Sâmmilâš äššiuásâlâžân kalga pivdemist
adeluđ äšâskuttemucâmuš, tuámu, miärádâs,
pevdikirje teikkâ eres äššikirje sâmiikielân toi
oosij ko äšši kuáská suu vuoigâdvuodâ,
oovdâ teikkâ kenigâsvuodâ, eereeb jis lii
koččâmuš äššikirjeest, mii ij vaaikut ääši
raadhâšmán. Jis sâmmilâš äššiuásâlâš lii
kiävtâm kirjâlâvt teikkâ njâlmâlâvt sâmi-
kielâ ohtâvuodâ vâldidijn ääši kiedâvuššee
virgeomâhân, kalga sâmiikielâlâš toimâttâs-
kirje siämmâá vijdâht já siämmâálágân iäv-
tuigijn adeluđ nuuvt, et tom ij taarbâš sierâ
pived.

Toimâttâskirjeest kalga kuittâg adeluđ tuše
virgâlâš sâmiikielâlâš jurgâlus, jis äššiuásáliih
lâá mangâ, iäge sij lah oovtâmielâliih sâmi-
kielâ kevttimist.

14 §

*Sâmiikielâ táidu já toos kyeskee
tohâlâšvuodâvátâmusah*

Virgeoomâh kalga pargovievâ palvâlusân
vâldidijn anneeđ huolâ tast, et ton pargoviehâ
jieškote-uv virgâduvâst teikkâ eres toimâ-
pâihist puáhtá palvâlid äššigâššâid meiddei
sâmiikielân. Virgeoomâh kalga meiddei škov-
liittâs orniimâin teikkâ eres koččâmâšân
puáttee toimâigijn anneeđ huolâ tast, et par-
govievâst lii virgeoomâh pargoi vátâmušâi
tevdee sâmiikielâ máttu.

Sämikielâ máátu puáhtá asáttid kielátááidu kyeskee tohálášvuodávátámuššân staatâ virgeomâhij pargoviehân lavvâin teikkâ laavâ vuáduhd staatâráádi teikkâ áášánkullee ministeriö asáttássâin sehe kieldâlâš virgeomâhij pargoviehân kieldâlaavâ (365/1995) miäldásâš oornigist, jis tággáár tohálášvuodávátámuš ij lavvâin tâi laavâ vuáduhd asáttuu. Sämikielâ máttim kiáččoó eromâš ánsun, teikkâ tot ij lah asáttum virge, toomâ teikkâ pargo tohálášvuodávátámuššân.

Sämikielâ máátu kyeskee tohálášvuodávátámušâin lii heiviittettee oosijn vyeimist, mii asáttuvvoo laavâst almosiärváduvâi pargojuávhust váttee kielátááidust (424/2003). Sämikielâ máttu oovdânpuáhtoo almos kielátutkosijn adelum laavâst (668/1994) uáivildum kielâiskosâin teikkâ oopâi ohtâvuodâst toohum kielâiskosâin teikkâ ollâškovlâupuin.

15 §

Virgeomâhij kenigâsvuotâ kevttid sämikielâ

Virgeomâheh kalgeh almottâsâin, povdii-mijn já kiirjijn, moh vuolgâttuvvojeh äššiuásálâžân teikkâ toos, kiäs laavâ mielhd kalga almottid ääšist, mii lii joodoost, teikkâ puátimin joton, kevttid ääši kiedâvuššâmkielâst sorjohánáá vuástávldee jieijâs kielâ, jis tot lii tiädust teikkâ čielgiimist, teikkâ kevttid sehe suomâkielâ já sämikielâ.

Virgeomâh kalga tom sierâ pivdehánáá, kevttid sämikielâ västiddijn toos sämikielâin toimáttum kirjâlijd ohtâvuodâvâldimijd.

Virgeomâheh kalgeh toimâinis mudoi-uv ovdedid sämikielâ kevttim.

16 §

Sämikielâ kevttim kieldâ äššikiirjijn

Taggaar kieldâ, mast sämikielâlij uásus kieldâ aalmugist lii ovdebáá ive vuossámuu peeivi lamaš stuárráb ko ohtâ kuálmádâs, toimâorgaan kalga kevttid meiddei sämikielâ tagarijn pevdikiirjijn já eres äššikiirjijn, moh iä adeluu ovtâskâs äššiuásálâžân já moin lii almos merhâšume. Eres-uv kieldâ toimâorgaan kalga kevttid sämikielâ tágarijn äššikirjijnis nuuvt vijdáht ko tobdâ táárbu.

17 §

Finnodâhljádâsah sehe staatâ teikkâ kieldâ omâstem finnodâhseervih

Staatâ finnodâhljádâs sehe taggaar palválus pyevtitteijee finnodâhservi, mast staatâst teikkâ oovtâ teikkâ maangâ 2 § 1 moomeent 1 saajeest uáivildum kieldâst lii meridemváldi, kalga sämikuávlust adelid taan laavâst vaattum kielâlâš palválusâid já tiedettid aalmugân meiddei sämikielân toomâ šlaajâ já äššiohtâvuodâ vaattâm vijdesvuodâin já vuovvijn, mon oleslâžžân árvuštâldijn ij pyevti anneed finnodâhljádâs teikkâ finnodâhseervi peelest hiäivuttemmin. Ko staatâ finnodâhljádâs tipšo virgeomâhpargo toos heiviittuvvoo, mii taan laavâst asáttuvvoo virgeomâhist.

18 §

Ovtâskâs kielâlâš palválemkenigâsvuotâ

Jis almos haldáttâhpargo lii lavvâin teikkâ laavâ vuáduhd asáttum ovtâskâsân, tom kuáskâ pargo tipšodijn sämikuávlust tot, mii taan laavâst asáttuvvoo virgeomâhist. Jis tággáár pargo vuástávldee sämikuávlust miärâšuvâ virgeomâh miärádâs teikkâ eres toomânpieijâm teikkâ virgeomâh já vuástávldee koskâsâš sopâmuš vuáduhd, kalga virgeomâh visásmittid, et pargo tipšodijn adeluvvoo taan laavâ miäldásâš kielâlâš palválem. Taam kalga meiddei visásmittid talle ko virgeomâh addel eres ko almos haldáttâhpargo ovtâskâs tipšomân sämikuávlust, jis taan laavâ vaattâm palválemtääsi toollâm tom váátá.

4 loho

Vuoigâdvuotâ tulkkuumân já jurgâlmân

19 §

Vuoigâdvuotâ tulkkuumân

Ko taan laavâ ooleest kiävttoo ääši njálmâlâš kiedâvušmist sämikielâ, kalga ääši kiedâvuššâm viggâđ adeluđ sämikielâ táidusâš pargee pargon. Jis virgeomâhist ij

lah taggaar sãmikielâ táidusâš pargee, kote puávtáččij kiedâvuššâđ ääši, kalga virgeoomâh ornid nuuvtá tulkkum, jis sun jieš ij huolât tulkkuumist.

20 §

Vuoigâdvuotâ toimâttâskirje já eres äššikirje jurgâlmân

Jis haldâttâhääšist, haldâttâhlaavâkevttim-ääšist teikkâ rikosääšist ášâskuttemucâmuš, tuámu, miärádâs, pevdikirje teikkâ eres äššikirje lii rahtum suomâkielân teikkâ ruotâkielân, kalga virgeoomâh adelid sãm- milâš äššiuásâlâžân suu pívdemist nuuvtá virgâlâš sãmikielâlâš jurgâlus tain äššikiirjijn ton uásild ko äšši kuáská suu vuoigâdvuodâ, oovdâ teikkâ kenigâsvuodâ, eereeb jis lii koččâmuš taggaar äššikirjeest, mii ij vaaikut ääši raadhâsmân. Jurgâlus kalga lohtud toimâttâskiirjân teikkâ eres äššikiirjân.

Jis virgâlâš jurgâlusâst lii jurgâlemfeilâ, kalga virgeoomâh tivvood tom, jis tivvoo ij lah čielgâsávt tárbuttem. Sâmmilâš äššiuásâlâžân kalga talle adelud tiivvum toimâttâskirje nuuvtá.

21 §

Vuoigâdvuotâ finniđ jurgâlus sãmikielâ toimâttuvâst

Virgeomâhist, kote taan laavâ vuáduld kalga adelid toimâttâskirjestis sãmikielâlâš jurgâlus teikkâ sãmikielâlâš toimâttâskirje, lii vuoigâdvuotâ finniđ jurgâlus sãmikielâ toimâttuvâst, jis jurgâlus ij lah mudoi vuohâsávt finniimist. Siämmáánáálá lii virgeomâhist vuoigâdvuotâ finniđ toimâttuvâst suomâkielâlâš jurgâlus toos sãmikielân kuoddu äššikirjeest.

22 §

Ovdâsvástádâsvuotâ jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin

Jis staatâ virgeoomâh kalga adelid teikkâ toimâttid äššiuásâlâžân toimâttâskirje teikkâ äššikirje sãmikielân teikkâ sãmikielâlâš jurgâlussân teikkâ kalga kevttid tulkkum,

vástid staatâ sãmikielâlâš toimâttâskirje ráhtimist teikkâ jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin.

Kieldâ, kieldâovtâstume teikkâ pispekode teikkâ servikodde vástid 4—6, 12, 13, 15, 16 já 30 §:st uáivildum toimâttâs- teikkâ eres äššikirje ráhtimist teikkâ jurgâlmist sehe tulkkuumist šoddâm koloin.

23 §

Jurgâlus haahâm äššigâs kuástádâssáin

Jis staatâ, kieldâ teikkâ kieldâovtâstume virgeomâhân teikkâ kirholâš virgeomâhân lii kuoddu sãmikielâlâš äššikirje, veikkâ äššigâsâst ij lah vuoigâdvuotâ kevttid sãmikielâ ton virgeomâhist, kalga virgeoomâh táárbumielđ haahâđ äššigâs kuullâm maŋa suu kuástádâssáin äššikirjeest jurgâlus virgeomâhist kevttum kielân.

5 loho

Kielâlâš vuoigâdvuodâid ovdedeijee toimah

24 §

Virgeomâhij kenigâsvuotâ olâšuttid kielâlâš vuoigâdvuodâid

Virgeomâheh kalgeh toimâinis jiešrádálávt anneeđ huolâ tast, et taan laavâ turvim kielâlâš vuoigâdvuodah tuodâi olâšuveh. Tot kalga čäittid ulmuid et tot palvâl meiddei sãmikielân.

Virgeoomâh puáhtá adelid pyereeb-uv kielâlâš palvelus ko taan laavâst váttoo.

25 §

Páhlâlâš virgerijâvuotâ já luovvim pargoost sãmikielâ tááiđu haahâm várás

Ovdiibeln 2 § 1 momentâst uáivildum staatâ taggaar virgeoomâh virgealmast, kiän virgeviđdodâh lii ollásávt sãmikuávlust, lii vuoigâdvuotâ, jis suu virgekoskâvuotâ taan virgeoomâh palvâlusâst lii pištâm ucemustáá

ive, finnid pálháláš virgerijjâvuodâ virgepargoidis hoittáámân taarbâšláš sâmikielâ tááidu uázžum várás. Tággáár virgeomâh pargest lii siämmái iävtuigijn vuoigâdvuotâ finnid rijjâvuodâ pargoost siämmáá uáivilân.

Ovdiibeln 2 § 1 momentást uáivildum kieldâ teikkâ kieldâovtâstume já taggaar 2 § 1 moomeent 2 já 3 saajeest uáivildum staatâ virgeomâh pargei, mon virgeviđoduvâst uási lii sâmikuávlust, sehe Palgâsij ovtâstume pargojuávhun kullei puáhtá miedettid pálháláš virgerijjâvuodâ teikkâ pargoost luovvim virgepargoidis hoittáámân taarbâšláš sâmikielâ tááidu hahâmân, jis suu palvâlus-koskâvuotâ taan pargoadeleijee palvâlusâst lii pištâm ucemustáá ive. Staatârâädi asâttâssáin puáhtá asâttid eres virgerijjâvuodâ tai pargoost luovvim iävtuin.

Virgerijjâvuodâmiärädâs teikkâ pargoost luovvim kyeskee miärädâs iähtun puáhtá asâttid, et pargee taha virgeomâhain kirjâláš sopâmuš tast, et sun parga virgeomâh palvâlusâst sâmikuávlust virgeluámu teikkâ pargoost luovvim maŋa tiätu ääigi, mii ij uážu lede kuhheeb ko ohtá ihe. Sopâmušân puáhtá valdud miärädâs tast, et pargee máksá virgeomâhân, jis sun sooppum ääigist ciálkká jieijâs luovâs teikkâ jis sun ciálkkoo luovâs suu jieijâs suujâ eereeb puácvuodâ keezild, enâmustáá njuolgist kielâškovliittâs keezild šoddâm koloi stuárusii sopâmušsááhu.

26 §

Sâmikielâ toimâttâh

Sâmikielâ jurgâlem já eres taan laavâst asâttum pargoi várás lii sâmitiggeest sâmikielâ toimâttâh, mii kalga lede sâmikuávlust.

Sâmikielâ toimâttuvâst asâttuvvoo târhibeht staatârâädi asâttâssáin.

27 §

Sâmikielâ išedeijee

Säämi läänihaldâttâsâst sehe staatâ pirrâdâh- já páihálášhaldâttuv virgeomâhist puáhtá sâmikuávlust lede sâmikielâ išedeijee. Išedeijee palvâlusah láá äššigâsân nuuvtá.

28 §

Kocceem já vakšum

Jyehi virgeomâh kocá jieijâs toimâsyergist taan laavâ nuávdittem.

Sâmitigge čuávu taan laavâ heiviittem já puáhtá adelid avžuomijd kielâlahâasâttâsân lohtâseijee koččâmušâin sehe toohâđ iävtuttâsâid puástuvuodâi tivomân, maid huámmáš.

29 §

Čielgiittâs

Sâmikielâ toimâttâh addel oovtâst sâmitige asâttâm säämi kielâraadijn vaaljâpojij miel sâmitiigân čielgiittâs sâmikielân kyeskee lahâasâttâs heivtmist sehe sâmmilij kielâláš vuoigâdvuodâi olâšumeest já kielâtile ovdânmist tade miel di ko staatârâädi asâttâssáin târhibeht asâttuvvoo.

Staatârâädi kielâlahâasâttâs heiviittâs kyeskee čielgiittâsâst asâttuvvoo kielâlaavâst.

6 loho

Sierânâs njuolgâdusah

30 §

Kirholiuh virgeomâheh

Mii taan laavâst asâttuvvoo sâmikielâ kevttimist staatâ virgeomâhist, heiviittuvvoo meiddei äššiuásálij kevttim kielân sehe kielân mii kiävttoo toimâttâskiirrijn já eres äššikiirrijn Oulu pispekode tuámukapittâlist já toin kirkkohiärrâvirgâduvâin, moi toimâviđodâhân sâmikuávlust teikkâ uási tast kulá, jis äšši ij lah taggaar, et kirkkolaavâ (1054/1993) miel kiäččoo ton lemin kirho jieijâš äšši, sehe ortodoksâláš kirkkokode Oulu pispekode kansliast.

Mii taan laavâ 1, 4, 5, 8, 20 já 24 §:st asâttuvvoo, heiviittuvvoo siämmáánáál evanġeliláš-luteriláš kirho Iänuduv, Anaar, Uccjuuvâ já Suádigil servikuddijd, jis äšši ij lah taggaar, et kirkkolaavâ miel tot kiäččoo lemin kirho jieijâš äšši, sehe ortodoksâláš kirkkokode Säämi servikoodân.

31 §

Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâš

Staatâ budjetân kalga vâldid meriruudâ staatâtorjuid kieldâid, servikuddijd, sâmi-kuávlvlu palgâsâid sehe 18 §:st uáivildum ovtâskâssâid taan laavâ heivitmist šaddee eromâš lasekoloi luávdimân.

32 §

Sâmi-kielâ sajattâh motomijn haldâttâhsuor-gijn

Sâmmilij vuoigâdovuodâst finnid vuáduškovlâ- já eres máttááttâš jieijâš eenikielân, sâmi-kielâ máttááttâšast sehe sâmi-kielâst máttááttâškiellân, oppâamnâsin já tutkâm-kiellân asâttuvvoo sierâ.

Sâmmilij vuoigâdovuodâst finnid peivikiäju jieijâš eenikielân asâttuvvoo pâmái peivikiäjust adelum laavâst (36/1973).

Taan laavâ 2 § 1 momentâst uáivildum virgeomâheh kalgeh nuávdittid taan laavâ njuolgâdusâid ko heiviiitth pyeccee sajaduvâst já vuoigâdovuodâin adelum laavâ (785/1992) já sosiaalhuolâttâš äššigâš sajaduvâst já vuoigâdovuodâin adelum laavâ (812/2000).

33 §

Tärhibeh njuolgâdusah

Tärhibeh njuolgâdusah taan laavâ olâšutmist adeluvvojeh staatâräädi asâttâssâin.

Helsingist 15 peeivi juovlâmáánu 2003

Täsivääldi President

TARJA HALONEN

7 loho

Vuáimânsoddâm já sirdâšumnjuolgâdusah

34 §

Vuáimânsoddâm

Taat laahâ šadda vuáimán 1 peeivi uddâivemáánust 2004 já toin komettuvvoo laahâ sâmi-kielâ kevttimist virgeomâhijn 8 peeivi njuhčâmáánust 1991 adelum laahâ (516/1991) toos mañeláá toohum nubâstusâidiskijn.

Ovdil taan laavâ vuáimânsoddâm puáhtá riemmâd ton olâšuttem vaattâm toimâid.

Taat laahâ almostittoo Suomâ asâttâščuágâlduvâst meiddei anarâš-, nuorttâlâš- já orjâlâškielâlâš jurgâlussân.

35 §

Sirdâšemnjuolgâdusah

Eres laavâst teikkâ asâttâšast mainâšum čujottâš tain lavvâin komettum sâmi-kielâ kevttimist virgeomâhijn adelum laahân kiäččoo, et laavâ vuáimânsoddâm mañâ uáivild čujottâš taan laahân.

Ovdil taan laavâ vuáimânsoddâm jotonpieijum äššijd heiviiittuvvojeh ain-uv taam laavâ vuáimán šodâdijn njuolgâdusah, moh lijjii vyeimist, jis virgeoomâh ij äššiuásâlij vuoigâdovuodâ já oovdâ juurdâštijn meerrid eres.

Vuoigâvuodâminister *Johannes Koskinen*

Nr 1086

Sää'mkiöll'lää'kk

U'vddum He'Issnest rosttovmannu 15 peei'v 2003

Riikkpeei'vi riäššâm mie'ldd šiött'teet:

1 lääkk

Aalmlaž šiött'tõõzz

1 §

Lää'jj juu'rd

Tän lää'jj jurddân lij jii'jjes peä'lest staañad vuäddlää'jjest šiött'tuum sä'mmlai vuõiggâdvuõd ââ'nned da viikkâd oudâs jii'jjes kiõl da kulttuur.

Tän lää'jjest šiött'teed sä'mmlai vuõiggâdvuõdâst ââ'nned jii'jjes kiõl duõmmištmet da jee'res ve'rggnee'kkîn di õõlmâs vää'ld õõlgtumužžin čõõdted da viikkâd oudâs sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõdid.

Täavtõsân lij, što sä'mmlai vuõiggâdvuõtt vuõiggmiõllsa vuõiggâdvuõdjaåttmõõžž da šiõgg vaaldšem diõtt staañet kiõlâst soorččkani di tõt še, što sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõdid čõõdted nu'tt, što tõið ij taarbâž jee'rab raukkâd.

2 §

Lää'jj suävtemvu'vdd

Ve'rggnee'kk, koid tät lää'kk kuâskk lie:

1) Enontekiõ, Aanar, Suá'djel da Uccjoogg koo'ddi tuáimmorgaan da nákam koo'ddi leett tuáimmorgaan, koin mii-ne täin koo'ddin lij mie'ldd;

2) nákam duõmmištâm da valdia pirrõs- da pääiklažvaaldšem ve'rggnee'kk, kooi ve'rgg-voudda oudpeä'lnn sarnnum kää'dd obbnes le'be vuä'ssnes ko'lle;

3) Sää'mjânnam läänhalltõs da tõn õhttõõzzâst tuáimmjeei tuáimmorgaan;

4) sää'mte'gg, sää'maa'sši sagstõõll-

âmka'dd da sää'mlää'jj (253/1995) 42 §:sest mie'rruum sijddsååbbar;

5) valdiasåbbar vuõiggâdvuõttkansler da eettikää'dd vuõiggâdvuõttå'sšååum;

6) õõ'nn'jiå'sšååum da õõ'nn'jilåittem-lu'vddkå'dd, tää'ssärvvåskkooumaž da tää'ssärvvlu'vddkå'dd, teåttisue'jjåskkooumaž da teåttisue'jjlu'vddkå'dd di minoritetåskkooumaž;

7) Naroodjeåltõkstrooite'1 da mäddtååll-nee'kkî jeåltõkstrooite'1; di

8) nákam valdia vaaldšemve'rggnee'kk, kook muttåzoocâmve'rggnee'kkîn kiõtt'tå'le oudpeä'lnn sarnnum vaaldšemve'rggnee'kkest tu'mjem vuålla puåttam åå'sšid.

Tän lää'jj ålgg jää'kkted še puå'z'zåidd-lää'jj (848/1990) da puå'z'zåiddasetõõzz (883/1990) vuålla kuulli vaaldšemaå'sši kiõtt'tõõllmuužžâst tõin valdia ve'rggnee'kkîn da paalgåskoo'ddin, kooi ve'rgg- le'be tuáimmvoudda sä'mmlai dommvu'vdd obbnes le'be vuä'ssnes kooll, di Pålågaskoo'ddi õhttõõzzâst še.

Lää'jj åå'net jåärnå'kstrooitlivui'm da õhttõõzzivui'm di privatoummivui'm nu'tt mä'htt šiött'teet 17 da 18 §:sest da seåmmannaalla ceerkavlaž ve'rggnee'kkivui'm nu'tt m'htt šiött'teet 30 §:sest.

Så'mmlai dommvu'vdest åå'net spe-sialšiött'tõõzz, kook ko'lle lää'jj 3 lo'kkê.

3 §

Mie'rrumuuzž

Tän lää'jjest mie'rreet što:

1) sää'mkiõll lij aanarsåå'mkiõll, nuõrtt-såå'mkiõll le'be tå'vvsåå'mkiõll õ'nnum kiõl le'be mainsteejajoouk mie'ldd;

2) *sä'mmlaž* lij sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj (974/1995) 3 §:sest mie'rruum sä'mmlaž;

3) *sä'mmlai dommvu'vdd* lij sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj 4 §:sest mie'rruum sä'mmlai dommvu'vdd; di

4) *ve'rggnek* lij 2 §:z 1 da 2 momenttist mie'rruum duõmmišttdid da jee'res ve'rggnee'kkid da strooitlid da paalgâskoo'ddid di Paalgâskoo'ddi õhttõõzz.

2 låakk

Kiõll'la vuõiggâdvuõd

4 §

Sä'mmla vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl ve'rggnee'kkivui'm

Sä'mmlast lij vuõiggâdvuõtt jii'jjes ää'sš diõtt le'be nõkam ää'sš diõtt, ko'st suu kuulât, ââ'nned tän lää'jjest mie'rruum ve'rggnee'kkid sä'mkiõl.

Ve'rggnek ij vuä'z rää'jtet le'be keälddõõttâd cõõdtemest tän lää'jjest mie'rruum kiõll'la vuõiggâdvuõdid tõi diõtt, što sä'mmlaž siltad jee'res kiõl še, hä't lää'ddkiõl le'be ruõcckõl.

5 §

Ju'ridlažoummu kiõll'la vuõiggâdvuõd ve'rggnee'kkivui'm

Õhttõõzzâst da skiaᅇkksie'breſt, koonn pâ'rdde'rijid ke'rtet säämas, lij vuõiggâdvuõtt ve'rggnee'kkivui'm sagstõõllmen ââ'nned pâ'rdde'rij kiõl jää'kktee'l suävlaž vuä'zzin, što mâ'id 4 §:sest ſiõtt'teet sä'mmlai vuõiggâdvuõdâst ââ'nned sää'mkiõl.

Škooulâst, koonn mä'ttõskiõllân lij sää'mkiõll, lij seämmanalla vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl nu'tt mä'htt 1 momenttist ſiõtt'teet.

6 §

Sää'mkiõl âânnem võborše'knallšem tuaimmorgaanivui'm

Enontekiõ, Aanar, Suä'djel da Uccjoogg koo'ddi tuaimmorgaani sä'mmlain lij vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl såbrin da

ke'rted säämas ke'rtlaž ceälkkmuužžid, koi'd õhtteet pâ'rdde'rijja. Tât seämma kuâskk saa'mi valdia lu'vddkâ'ddnee'kkid, komiteanee'kkid, tuâjj'joukknee'kkid da va'steei tuâimmorgane'kkid sä'mmlai dommvu'ust da tõi åalgpeä'lnn še, te'l ko kiõtt'tõõlât sä'mmlai aa'sšid. Paalgâskoo'ddi õhttõõsnee'kkest da tõi halltõsnee'kkest lij seämmanalla vuõiggâdvuõtt såbbrest mains- ted säämas.

Ooudpeä'lnn tän ceäkksest sarnnum såbrin ålgg jä'rted taa'rbi mie'ldd tu'lkõõõzz.

7 §

Vuõiggâdvuõtt i'lmmed sää'mkiõll jie'nnkiõllân narodeättriâšsmõ'sše

Sä'mmlast, keä'st lij Lää'ddjânmmest dommkâ'ddlä'jjest (201/1994) sarnnum dommkâ'dd, lij vuõiggâdvuõtt i'lmmed narode'rtjriâšsmõ'sše ruõkkâm diõtt, što suu jie'nnkiõll lij sää'mkiõll.

8 §

Ve'rggnee'kkie teädtumuš

Ve'rggnee'kkie ålgge ââ'nned sää'mkiõl te'l še, ko sij teäde oummid aa'sše'z pirr.

Ve'rggnee'kkie i'lmmedõõzz, kuultõõzz da õlmsapiijmõõžž di jee'res teädtumuužž oummid, seämmanalla ko vuä'ppeskõõlb da narod ââ'nnemnalla ju'rdum lomaak tiuddeemvuä'pstõõzzivui'm ålgge raajjâd da u'vdded sä'mmlai dommvu'ust säämas še.

Suudvuõiggõõzz, su'vddi, kihlkâ'ddkonttâr le'be tõi juâkkaz le'be kihlkâ'dd pââdai konttâr le'be tõi ve'rggoummu vee'rtj peä'lest u'vddum kuultõõzz da teädtõõzz pri- vatoummu vuõiggâdvuõd kuõskki aa'sšin vuet'tet kuuitâg mä'tmešt u'vdded pâi lääd- das, te'l ko mâka sää'mkiõl âânnmõš le'cçi taarbt'e'mes.

Jee'res ko 2 §:z 1 da 2 momenttist mie'rruum valdia ve'rggnee'kkid da strooit- lin ålgg 1 momenttist sarnnum i'lmmedõõzz, kuultõõzz, õlmsapiijmõõžž da teädtõõzz di lomaak tiuddeemvuä'pstõõzzivui'm raajjâd da u'vdded säämas še, te'l ko tõi kue'skke vuet'vv'vuä'zzest sä'mmlaid le'be te'l ko mudoi lij vääžnai vââ'kk.

Vaali da meerjiõnstumuuži diõtt rajjum i'lmmtõskoortid jeät rajju säämas lokku vää'ldkani sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj 24 §:sest sarnnum i'lmmtõskoortid.

9 §

Lää'jj da jee'res šiõtt'tõõzz di šiõtt'tee-mehdtõõzz da smiõtl'dõõgg

Sä'mmlai kuõskki lää'jj da jee'res šiõtt'tõõzz di valdiasuåppmõõžž da jee'res Lää'ddjannam šiõtt'tõsnorldõõggâst čõõdteei ä'sškeer'jid da teättanouddmuužžid čõõdteet sää'mkiõllsaž jaårglåtmmõššân še, te'l ko valdiasaåbbar le'be ää'sšvuä'sslaž ministeria nu'tt meärrad. Tät seämma kuåskk meärrõõzzid, vuä'ppõõzzid, tu'mmstõõggid da teättanouddmuužžid, koid čõõdteet ministeria le'be valdia jee'res ve'rğgnee'kk mie'rreemnorldõõggâst.

Ministeriast le'be valdia komiteast, tuåjj-jooukâst le'be tõõinallšem tuåimmorgaanin valmstõllum da čõõdtem vuåla šõddâm lää'kkõhdtõõzz da smiõtl'dõõgg le'be tõõi vu-ännõõzz čõõdteet säämas še, ko ministeria nu'tt meärrad, te'l ko tõk kue'skkõe sää'mmlaid le'be te'l ko muđoi lij vääžnai vää'kk tue'jjeed nu'tt.

10 §

Sää'mkiõl âannmõš ve'rğgnee'kk tuåjjkiõllân

Ve'rğgnek, kää'tt reuågg pâi sää'maa'sši pirr, vuåitt äå'nned tuåjjkiõllân sää'mkiõl lää'ddkiõl paaldâst.

3 låakk

Sä'mmlai dommvuu'dest suåvtem vuåla šiõtt'tõõzz

11 §

Spesial õõlgtumuužž

Ooudpeä'lnn 2 §:z 1 momentist mie'rrium ve'rğgnee'kk ä'lgge sä'mmlai dommvuu'dest åarai ve'rğgpõõrtin da jee'res tuåimppåai'kin jää'kkted võl, što mai'd 12-16 §:sin šiõtt'teet.

12 §

Vuõiggådvuõtt äå'nned sää'mkiõl ve'rğgnee'kkivui'm

Sä'mmlast lij vuõiggådvuõtt äå'nned ve'rğgnee'kkivui'm lää'dd- le'be sää'mkiõl jii'jjes va'lljumuužž mie'ldd. Vuõiggådvuõd-âst äå'nned ruõcc kiõl šiõtt'teet kiõll'lää'jjest (423/2003).

Sä'mmlast lij seämma vuõiggådvuõtt sä'mmlai dommvuu'd åålgpeä'lnn še valdia ve'rğgnee'kkivui'm te'l, ko tak muttåzoo-ccåmve'rğgnekken kiõtt'tå'lle dommvuu'd ve'rğgnee'kkest alttuum aa'sšid.

13 §

Vuõiggådvuõtt vuä'žžad tuåimtemkee'rij le'be jee'res ä'sškeer'j säämas

Sä'mmla, kää'tt lij ää'sšvuä'sslaž, ålgg u'vdded suu raukkmõõžž mie'ldd suudkåc-čemooccmõõžž, suudâm, tu'mmstõõgg, pâ'rddkee'rij le'be jee'res ä'sškeer'j säämas tõn vuä'zzest, ko ä'sš kuåskk suu vuõiggõõzz, ouddõõzz le'be õõlgtõõzz, pe'ce te'l ko kõõčcmõõžžâst lij ä'sškeer'j, kää'tt ij vaaikad ää'sš čåuddmõ'sše. Te'l ko sä'mmlaž, kää'tt lij ää'sšvuä'sslaž, lij äå'nnam ke'rijtee'l le'be mainstee'l sää'mkiõl, ko son lij sagstõõllâm ve'rğgnee'kkîn, kää'tt suu aa'sšees häidd, su'nne å'lgg u'vdded säämas tuåimtemkee'rij va'steei veeidåsvuõdâst da va'steei ouddõõzzin nu'tt, što son ij taarbâž tõn jee'rab raukkâd.

Tuåimtemkee'rjest ålgg kuuitåg u'vdded pâi staan jaårglåtmmõõžž säämas, ko mâka ää'sšvuä'ssla lie jiånai da sij jie leåkku õõutmiõlâst sää'mkiõl äå'nnmest.

14 §

Sää'mkiõl silttõs da tõn kuõskki čeä'ppvuõttõõlgtõõzz

Te'l ko ve'rğgnek vålld oummid riõuggu, ålgg äå'nned huõl tõ'st, što personkå'dd juõ'kk konttrest le'be tuåimppåai'kest pâstt kääzzkå'stted ä'sšlaid säämas še. Ve'rğgnek

âlgg tän lââ'ssen škooul'jumuužž jâ'rstee'1 le'be jee'res vue'jjivui'm ââ'nned huõl tõ'st, što personkâ'dd silttad te'mmet sää'mkiõl, što pâstt hoi'ddjed tuâjes sää'mas.

Sää'mkiõl silttõõzz vuei'tet piijjâd kiõllsilttõõzz kuõskki čea'ppvuõttõõlgtõsân valdia ve'rggnee'kk personkâdda lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1 valdiasâbbar le'be ministeeria asetõõzzin di seâmmanalla kââ'ddla ve'rggnee'kk personkâdda kâ'dd-lââ'jj (365/1995) mie'ldd, te'1 ko nâkam čea'ppvuõttõõlgtõõzzâst ij leäku šio'ttuum lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1. Sää'mkiõl silttõs kiõččât spesial merittân, hâ't tõn ij leäku piijjum vee'rj, tuâim le'be tuâi čea'ppvuõttõõlgtõsân.

Sää'mkiõl silttõõzz kuõskki čea'ppvuõttõõlgtõõzzin lij suâvlaž vuâzzin viõggâst, što mâi'd šio'tt'heet lââ'jjest (424/2003) õõlmâsohttsažkoo'ddi personkâ'dd kiõllsilttõõzzâst. Sää'mkiõl silttõõzz čuâ'jjet takai kiõlltu'tkkõõzzin u'vddum lââ'jjest (668/1994) mie'rrium kiõlltu'tkkõõzzin le'be mättjumuužž ääi'j rajjum kiõllteestin le'be õllškooulmättjumuužžin.

15 §

Ve'rggnee'kk õõlgtumuš ââ'nned sää'mkiõl

Ve'rggnee'kk â'lgge i'lmmtõõzzin, kâččmõõžžin da kee'rjin, koid vuõl'tteet ää'sšvuâ'ssla le'be tõn ooumže, keâzz âlgg lââ'jj mie'ldd i'lmmted tu'mmjem vue'lnn ââ'rai le'be tu'mmjem vuâlla puõ'tti ää'sšest, ââ'nned ää'sš kiõtt'tõõllâm kiõlâst soorčkani vuâsttavâ'lddeja kiõl, te'1 ko tõt lij teâdast le'be vuâžžat hie'lkeld tiõttu, le'be ââ'nned lââ'ddkiõl lââ'ssen sää'mkiõl še.

Ve'rggnek âlgg raauktää ââ'nned sää'mkiõl, te'1 ko vasttad su'ne tuâimtum sää'mkiõllsa kee'rjid.

Ve'rggnee'kk â'lgge tuâjsteez mudoi še viikkâd oudâs sää'mkiõl âânnmõõžž.

16 §

Sää'mkiõl âânnmõš kââ'dd ä'sškee'rjin

Nâkam kââ'dd, ko'st sâ'mmla lie leâm mõõnni ee'jj vuõssmõs peei'v jâänab ko õht

kuâlmõs, tuâimorgan âlgg ââ'nned sää'mkiõl še nâkam pâ'rddkee'rjin da jee'res ä'sškee'rjin, koid ij õõlg u'vdded privat ää'sšvuâ'ssla da kookk lie mudoi vââžnai. Jee'res še kâ'dd âlgg ââ'nned sää'mkiõl nâkam ää'sškee'rjin nu'tt veeidsen ko sij tâtta.

17 §

Jäärnâkstrooite'1 di valdia le'be kââ'dd vuâimstam õutstõõzz

Valdia jäärnâkstrooite'1 di nâkam kääzzkõõzz pu'hti õutstõs, ko'st valdiast le'be õõut le'be määng 2 §:z 1 momeent 1 pää-i'kest mie'rrium kââ'ddest lij mie'rreemvâldd, âlgg sâ'mmlai dommvuu'dest u'vdded tän lââ'jj oudldam kiõll'laž kääzzkõõzz da âlgg teâdted naroo'de sää'mas še tuejjumuužž šlaajj da ää'sš oudldam veeidâsvuõd' mie'ldd da nâkamnalla, što tõn obbvuõttân ärvtõõlee'1 vuei'tet ââ'nned jäärnâkstrooite'1 le'be õutstõõzz peâ'lest määžna. Te'1 ko valdia jäärnâkstrooite'1 hâidd ve'rggnek'tuâi, tõzz âlgg suâvvted, što mâi'd tän lââ'jjest šio'tt'heet ve'rggnee'kkest.

18 §

Privatoummu kiõll'laž kääzzkâ'stemõõlgtõs

Te'1 ko mâka õõlmâs vaaldšemuâjj lij lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1 šio'tt'tuum privatooumže, suu kuâskk, te'1 ko son hâidd tän tuâi sâ'mmlai dommvuu'dest, tõt što mâi'd tän lââ'jjest šio'tt'heet ve'rggnee'kkest. Te'1 ko nâkam tuâi vuâsttava'lddi sâ'mmlai dommvuu'dest tuâimm ve'rggnee'kk tu'mmstõõgg le'be jee'res tuâim diõtt le'be ve'rggnee'kk da vuâsttava'lddi kõskksaž suâppmõõžž diõtt, ve'rggnee'kk âlgg ââ'nned huõl tõ'st, što tän lââ'jj mie'ldd saž kiõll'laž kääzzkõõzz uu'det te'1, ko hââidet tuâi. Tâ'st âlgg ââ'nned huõl te'1 še, ko ve'rggnee'k oudd jee'res ko õõlmâs vaaldšemuâi privatoummu hââid vue'lnn sâ'mmlai dommvuu'dest, ko mâka tän lââ'jj oudldam kääzzkõstää'ss tõn õõlgad.

4 l  kk

**Vuoiġġadvuott tu   kk  sse da
j  rgl  ttm   sse**

19  

Vuoiġġadvuott tu   kk  sse

Te 1 ko t  n l   jj mie 1dd mainstet       kiott'toollmest s  mkiol, oolġci       kiott'toollm      u'vdded n  kam re ugla tu  jjan, k   tt silttad s  mkiol. Te 1 ko ve r  ġnee   kest ij le kku n  kam s  amas silteei re ugla , k   tt vuaitci kiott'tooll  d      ,   lgg ve r  ġnek j  rjsted tu   kk      d  aram, te 1 ko t  t ij ji      ann huol tu   kk     st.

20  

*Vuoiġġadvuott tu  imtemkee   rj da jee   res
     ee   rj j  rgl  ttm   sse*

Te 1 ko vaald  em     st, vaald  eml   jja  nmem     st le   be rikos     st suudk    m   , suud  m, tu  mmstok, p  rddke   rj le   be jee   res      ke   rj ij rajjum l  ad  das le   be ru  c  s, ve r  ġnek   lgg u'vdded s  mmla, k   tt lij      svu  ssla , suu raukk  m diott m  auste   m veerjla  j  rgl  ttm      t  n      ee   rin t  n vu  zzest ko       ku  skk suu vuoiġġo   , ouddo    le   be oolġto   , pe   ce te 1 ko k  o   m     st lij      ke   rj, k   tt ij vaaikad          udm     . J  rgl  ttm      lgg ohtteed tu  imtemkerjja le   be jee   res      kerjja.

Te 1 ko veerjla  j  rgl  ttm     st lij j  rgl  ttm  v   k  , ve r  ġnek   lgg teevv  d t  n, pe   ce te 1 ko teevvm    lij aivv taarbte   mes. S  mmla, k   tt lij      svu  ssla ,   lgg te 1 u'vdded tivvum tu  imtemkee   rj d  aram.

21  

*Vuoiġġadvuott vu     ad j  rgl  ttm     
s  mkiol konttrest*

Ve r  ġnee   kest, k   tt t  n l   jj mie 1dd   lgg u'vdded suu tu  imtemkee   rjest s  mkiol  sa  j  rgl  ttm      le   be tu  im-

temkee   rj s  amas, lij vuoiġġadvuott vu     ad j  rgl  ttm      s  mkiol konttrest, te 1 ko j  rgl  ttm      ij vuei   t mudoi ha   k  eed. Se  mmanalla ve r  ġnee   kest lij vuoiġġadvuott vu     ad konttrest s  mkiol  sa       ke   rjest j  rgl  ttm      l  ad  das.

22  

*J  rgl  ttm     st le   be tu   kk     st
  od  m kuuli m  hssem*

Te 1 ko valdia ve r  ġnek   lgg u'vdded le   be tu  imted      vu  ssla tu  imtemkee   rj le   be      ke   rj s  amas le   be s  amas j  rgl  ttum le   be   lgg      nnet tu   kk     , valdia m  hss tu  imtemkee   rj raajjimest le   be j  rgl  ttmest le   be tu   kk     st s  amas   od  m kuulid.

K   dd, koo   ddi ohtt  s le   be aa   rhelk   dd le   be sie brrk   dd m  hss 4—6, 12, 13, 15, 16 da 30  :sin mie   ruum tu  imtem- le   be jee   res      ke   rj raajjimest le   be j  rgl  ttmest le   be tu   kkemest   od  di kuulid.

23  

     la  m  hss j  rgl  ttm      ji    

Te 1 ko valdia, k   dd lebe koo   ddi ohtto    ve r  ġnekka le   be ceerkavla ve r  ġnekka lij vuolttuum      ke   rj s  amas, h  t      st ij le kku vuoiġġadvuott      nnet s  mkiol t  n ve r  ġnee   kin,   lgg ve r  ġnek, m      ko lij kuull  m      la, taarbi mie 1dd ha  k  eed      ke   rjest j  rgl  ttm      t  n kiol   le, koonn ve r  ġnee   kest      net da      la  m  hss t  n.

5 l  kk

**Tuejjumu   , kookk ve   ke ooud  s kiol   la
vuoiġġadvuodid**

24  

*Ve r  ġnee   ki oolġt  s   od  ted kiol   la
vuoiġġadvuodid*

Ve r  ġnek   lgg suu tuejjumu   st ji    alttee 1      nnet huol t  st,   to t  n l   jj staanuum kiol   la vuoiġġadvuod      de

tuõttân juõ'kkpeivvsaz jie'llmest. Tõt âlgg
čuä'jted oummid, što kääzzkâstt säämas še.

Ve'rggnek vuäitt u'vdded pue'rab kiõll'la
kääzzkõõzz še, ko mõõnn tän lää'jjest oudl-
deet.

25 §

*Ve'rgg'luõvâsvuõtt paa'lkin da luõvâsvuõtt
tuâjast sää'mkiõl silttõõzz ha'ŋk'keem diõtt*

Nâkam 2 §:z 1 momenttist mie'rruum val-
dia ve'rgg'nee'kk' ve'rgg'oummust, koonn
ve'rgg'vu'vdd lij obbnes saa'mi dommvuu'd
se'st, lij vuõiggâdvuõtt, te'l ko mâka son lij
reâuggam tän ve'rgg'nee'kk' tuâjast uucc-
mõsân ee'jj ääi'j, vuâ'ž'žad ve'rgg'luõvâsvuõd
paa'lkin nâkam sää'mkiõl silttõõzz ha'ŋk'k-
eem diõtt, kää'tt lij ta'rbes suu ve'rgg'tuâi
hoi'ddjem diõtt. Nâkam ve'rgg'nee'kk' tuâjast
âarai reâugglast lij seâmmannallsem oudl-
dõõzzivui'm vuõiggâdvuõtt vuâ'ž'žad luõvâs-
vuõd tuâjstest tän seâmma ää'šš diõtt.

Oudpeä'lnn 2 §:z 1 momenttist mie'rruum
kää'dd le'be kâ'ddõhttõõzz da nâkam 2 §:z 1
momeent 2 da 3 pääi'kest mie'rruum valdia
ve'rgg'nee'kk' tuâjast âarai ooumžed, koonn
ve'rgg'vu'vdest vuâ'ss lij saa'mi domm-
vuu'vdest, di Paalgâskoo'ddi õhttõõzz person-
kâdda kuulli ooumžed vuei'tet miõttâd
ve'rgg'luõvâsvuõd paa'lkin le'be luõvasvuõd
tuâjast nâkam sää'mkiõl silttõõzz ha'ŋk'keem
diõtt, te'l ko mâka son lij reâuggam tän
ve'rgg'nee'kk' tuâjast uuccmõsân ee'jj ääi'j.
Valdiasábbar asetõõzzin vuei'tet šiõtt'teet
jee'res mäâinin ve'rgg'luõvâsvuõd diõtt le'be
luõvâsvuõd tuâjast diõtt.

Ve'rgg'luõvâsvuõtt'tu'mmstõõgg le'be ast
luõvâsvuõd kuõskki tu'mmstõõgg mäinnân
vuei'ted piijjâd, što reâugglaž ráâjj ve'rgg-
nee'kkin kee'rjlaž suâppmõõžž, koonn
mie'ldd son reâugg ve'rgg'nee'kk' vuâlžen
saa'mi dommvuu'vdest mâŋŋa ve'rgg'luõvâs-
vuõd le'be mâŋŋa tuâjast luõvâsvuõd snâät-
nai ääi'j, kää'tt ij vuâ'ž'ž lee'd kuu'kkab ko
õhtt ee'kk'. Suâppmõ'sše vuei'tet vä'ldded
meä'rrõõzz tõi'st, što reâugglaž mähss
ve'rgg'nekka, te'l ko son mâka suâppum ääi'j
se'st vuâlgg meâdda tuâjstes le'be ko suu
pääkkat meâdda tuâjstes su'st šõddâm jee'res
vââ'jj ko panntiõrvâsvuõd diõtt, jäänmõsân

kiõl mätt'tõõttmest vuõ'i'ggest šõddâm kuuli
va'stteei suâppmõš-sääkk.

26 §

Sää'mkiõllkoontâr

Sää'mkiõl jáarglâttmõõžž da jee'res tän
lää'jjest šiõtt'tuum tuâjai vâaras sää'mtee'gğ
vuâlžen lij sää'mkiõllkoontâr, kää'tt âlgg
lee'd saa'mi dommvuu'vdest.

Sää'mkiõllonttrest šiõtt'teet tää'rkben val-
diasábbar asetõõzzin.

27 §

Sää'mkiõl veä'kkteei

Sää'mjânnam läänhalltõõzzâst di valdia
pirrõs- da pääiklažvaaldsem vuâlaž ve'rgg-
nee'kkest vuäitt sä'mmlai dommvuu'vdest
lee'd sää'mkiõl veä'kkteei. Veä'kkteeja
kääzzkõõzz lie ä'ššla dâaram.

28 §

Vuâppmõš da praavumuš

Juõ'kk' ve'rgg'nek' vuâpp jii'jjes tuâjain tän
lää'jj jä'kk'tumuuzž.

Sää'mtee'gğ präâvv tän lää'jj suâvtumuuzž
da vuäitt u'vdded vuâ'pstõõzz kiõll'lää'jj
vuâlla kuulli kõõčmõõžžin da vuäitt ehded
pue'rõõzzid nâkam aa'šši teevvâm vâaras,
kook jie leäkku kuddnalla.

29 §

Maainâs

Sää'mkiõllkoontâr oudd õõutsâ'jest
sää'mtee'gğ mie'rriâm sää'mkiõllsábrin
juõ'kk' vaalpoodd sää'mteggâ mainnâz tõi'st,
što mä'htt sää'mkiõl kuõskki lää'jj lie õnum
da mä'htt sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõd lie
čõõdtum da mä'htt kiõllâârmõõžž lie mõõ-
nnâm ooudârâ tõi'st mie'ldd ko valdiasábbar
asetõõzzin tää'rkben šiõtt'teet.

Valdiasábbar kiõll'lää'jj suâvtem kuõskki
mainnsest šiõtt'teet kiõll'lää'jjest.

6 láakk

Pááđai šiött'tõõzz

30 §

Ceerkavlaž ve rǧǧnee kǧ

Seamma, što mái'd tän láä'jjest šiött'teet sää'mkiõl áánnmest valdia ve rǧǧnee kǧin, kuáskk áä'sšvuá'sslai áánnam kiõl da tuáimtemkee'rji da jee'res á'sškee'rji áánnam kiõl Oulu aa'rhelkáá'dd duõmmkapittlest da nákam papp'pravlee'n'jain, kooi tuáimvouda sää'mmlai dommvu'vdd le'be vuá'ss tõi'st kooll, te'l ko á'sš ij leákku nákam, što tõi vuáitt kiõččád ceerkavlää'jj (1054/1993) mie'ldd ceerkav jii'jjes á'sšen, da ortodoksi ceerkavkáá'dd Oulu aa'rhelkáá'dd koontár.

Mái'd tän láä'jj 1, 4, 5, 8, 20 da 24 §:sin šiött'teet, kuáskk seámmanalla evaņe'lis-luternee kǧ ceerkav Enontekiõ, Aanar, Uccjoogg da Suá'djel sie'brkoo'ddid, te'l ko á'sš ij leákku nákam, što tõi vuáitt kiõččád ceerkavlää'jj mie'ldd ceerkav jii'jjes á'sšen, da ortodoksi ceerkavkáá'dd Sää'mjânnam sie'brkáá'dd.

31 §

Vadia mä'hssemõõlgtõs

Valdia täállarvvlõ'sse álgg vä'ldded mie'rtie'ǧǧ valdiaveä'kǧtie'ǧǧi väaras koo'ddid, sie'brid, sää'mmlai dommvu'vdd paalgâskoo'ddid da 18 §:sest mie'rruum privoummid tän láä'jj áánnmest šõddâm láä'sskuuli kátteem diõtt.

32 §

Sää'm kiõl staattus snäätmai vaaldšem-vuu'din

Sää'mmlai vuõiggâdvuõđást vuážžad vuáđđskooul- da jee'res mátt'tõõzz jii'jjes jie'nkiõlin, sää'm kiõl mátt'tõõzzást di sää'm kiõlást mátt'tõskiõllân, mátt'tõsaunnen da tu'tkõskiõllân šiõ'tt'teet jee'rab.

Sää'mmlai vuõiggâdvuõđást vuážžad

pei'vvháaid jii'jjes jie'nkiõlin šiött'teet páárnai pei'vvháaidest u'vddum láä'jjest (36/1973).

Tän láä'jj 2 §:z 1 momenttist mie'rruum ve rǧǧnee kǧ á'lgge jää'kǧted tän láä'jj šiött'tõõzzid, ko suávteet puõcci sää'jest da vuõiggâdvuõđin u'vddum láä'jj (785/1992) da sosialhuõl áä'sšla sää'jest da vuõiggâdvuõđin u'vddum láä'jj (812/2000).

33 §

Tää'rǧab šiött'tõõzz

Tää'rǧab šiött'tõõzz tän láä'jj tiu'ddepiijmõõžžást uu'det valdiasábbar asetõõzzin.

7 láakk

Viõ'kǧešõddâm- da serddšiõtt'tõõzz

34 §

Viõ'kǧešõddmõš

Tät láä'kǧ šádd viõ'kǧe oddee'jjmannu 1 peei'v 2004 da tõi'n káá'mtet sää'mkiõl áánnmest ve rǧǧnee kǧivui'm pá'zläštammannu 8. peei'v 1991 u'vddum láä'jj (516/1991) tõzz má'ņņlest rajjum muttõõzzi-vui'm.

Ju'n ouddâl ko tät láä'kǧ šádd viõ'kǧe, vu-ei'tet altteed tõi'n tiu'ddepiijmõõžž oudldam tuejjumuužž.

Tät láä'kǧ álgg lee'd Láä'ddjânnam šiött'tõõzzi norldõõggâst aanarsää'm-, nuõrt-sää'm- da tuõddársää'mkiõlid jáárglõ'ttum še.

35 §

Serddšiõtt'tõõzz

Ko jee'res laa'jjin le'be asetõõzzin lij sie'vvõs täin laa'jjin káá'mtum la'kke sää'mkiõl áánnmest ve rǧǧnee kǧivui'm, kiõččât što máņņa, ko tät láä'kǧ lij šõddâm viõ'kǧe, sie'vvõs meárkǧad sie'vvõõzz tän la'kke.

Ko äšš lij alttuum ouddâl, ko tät lää'kk ve'rggnek ij äššvuässla vuõiggõõzz da šâdd viõ'kke, suåvteet tän lää'jj viõ'kke ouddõõzz diõtt jee'resnalla preem. šõddmest viõggâst åarai šiõtt'tõõzzid, te'l ko

He'lsnest rostvovmannu 15 peei'v 2003

Tää'ssvää'ld Presidentt

TARJA HALONEN

Vuõiggâdvuõttminister *Johannes Koskinen*

Nr 1086

Sámi giellaláhka

Addojuvvon Helssegis juovlamánu 15 beaivve 2003

Riikkabeivviid mearrádusa mielde ásahuvvo:

1 kapihttal

Almmolaš njuolggadusat

1 §

Lága ulbmil

Dán lága ulbmilin lea oasissttis dorvvastit vuoddolágas mearriduvvon sápmelaččaid vuoigatvuohta doalahit ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra.

Dán lágas mearriduvvo sápmelaččaid vuoigatvuođas geavahit iežaset giela duopmostuolus ja eará eiseválddi olis sihke almmolaš válddi geatnegasvuođain ollašuhttit ja ovddidit sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođaid.

Ulbmilin lea, ahte sápmelaččaid vuoigatvuohta vuoiggalaš riektegeavvamii ja buori hálddahussii dáhkiduvvo gielas fuolakeahtta ja ahte sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođat ollašuttuojuvvojit almmá, ahte daidda dárbaša sierra doarjalit.

2 §

Lága heivehanviidodat

Eiseválddit, maidda dát láhka heivehuvvo, leat:

1) Eanodaga, Anára, Soadegili ja Ohcejoga gielddaid doaibmaorgánat ja dakkár gielddavottastumiid doaibmaorgánat, main muhtin dain gielddain lea lahttun;

2) dat duopmostuolus ja stáhta guovlo- ja

báikkálašhálddahusa eiseválddit, maid virgeviidodahkii ovddabealde máinnašuvvon gielddat ollislaččat dahje osohahkii gullet;

3) Sámi leanaráddehus ja dan oktavuodas doaibmi doaibmaorgánat;

4) sámediggi, sámi áššiid ráddádallangoddi ja nuortalašlága (253/1995) 42 §:s oaivvilduvvon siidačoahkkin;

5) stáhtaráđi vuoigatvuohtakansler ja riikkabeivviid vuoigatvuohtaáššeolmmoš;

6) geavaheaddjeáššeolmmoš ja geavaheaddjeváidnolávddegoddi, dásseárvosáttaoalmmoš ja dásseárvolávddegoddi, diehtosuodjesáttaoalmmoš ja diehtosuodjelávddegoddi ja vehádatsáttaoalmmoš;

7) Álbmotealáhatlágádus ja eanandolliid ealáhatlágádus; sihke

8) dat stáhta hálddahuseiseválddit, mat nuppástusohcaneiseváldin giedahallet ovddabealde máinnašuvvon hálddahuseiseválddiid olis johtui boahán áššiid.

Dán lága galgá čuovvut maiddái boazodoallolága (848/1990) ja boazodoalloláhka-ásahusa (883/1990) mielde hálddahusaáššiid giedahallamis daid stáhta eiseválddiid ja bálgesiid olis, maid virge- ja doaibmaviidodahkii sámiid ruovttuguovlu ollislaččat dahje osohahkii gullá, sihke Bálgesiid ovtastusas.

Lága heiveheamis fitnodatlágádusaide, fitnodagaide ja ovttaskas olbmuide mearriduvvo 17 ja 18 §:s sihke girkolaš eiseválddiide 30 §:s

Sierranasnjuolggadusat, mat heivehuvvojit sámiid ruovttuguovllus, leat lága 3 kapihtala siste.

3 §

Meroštallamat

Dán lágas oaivvilduvvo:

1) *sámegiela* anáraš-, nuortalaš- dahje davvisámegiela geavahuvvon giella dahje válđočuozáhatjoavkku mielde;

2) *sápmelaččain* sámédikkis addojun lága (974/1995) 3 §:s oaivvilduvvon sápmelaš;

3) *sámiid ruovttuguovlluin* sámédikkis addojun lága 4 §:s oaivvilduvvon sámiid ruovttuguovlu; sihke

4) *eiseválddiin* 2 §` 1 ja 2 momeanttas oaivvilduvvon duopmostuolut ja eará eiseválddit ja bálgesat sihke Bálgessiid ovtastus.

2 kapihttal

Gielalaš vuoigatvuodát

4 §

Sápmelačča vuoigatvuohta geavahit sámegiela eiseválddiid olis

Sápmelaččas lea vuoigatvuohta iežas áššis dahje áššis, mas son gullojuvvo, geavahit dán lágas oaivvilduvvon eiseválddi olis sámegiela.

Eiseváldi ii oaččo ráddjet dahje biehttalit ollašuhttimis dán lágas mearriduvvon gielalaš vuoigatvuodaid dan vuodul, ahte sápmelaš máhtá maid eará giela, dego suomadahje ruotagiela.

5 §

Vuoigatvuodalaš persovna gielalaš vuoigatvuodát eiseválddiid olis

Organisašuvnnas ja vuodđudusas, man beavdegirjegiella lea sámegiella, lea vuoigatvuohta eiseválddiid olis áššiid divššodettiin geavahit beavdegirjegiela ja čuovvut heivvolaš osiin, mii 4 §:s mearriduvvo sápmelačča vuoigatvuodas geavahit sámegiela.

Oahppolágádusas, man oahpahušgiella lea sámegiella, lea vástideaddji ládje vuoigatvuohta geavahit sámegiela dađi mielde go 1 momeanttas mearriduvvo.

6 §

Sámegiela geavaheapmi álbmotválljen orgánain

Eanodaga, Anára, Soadegili ja Ohcejoga gielddaid doaibmaorgánaid sápmelaš lahtuin lea vuoigatvuohta geavahit sámegiela čoahkimiin sihke čálalaš cealkámušain, mat laktojuvvojit beavdegirjái. Seammá guoská stáhta lávdegottiid, komiteaid, bargojoavkkuid ja vástideaddjelágan mánggalahtot doaibmaorgánaid sápmelaš lahtuin sámiid ruovttuguovllus ja giedahaladettiin áššiid, mat earenoamážit gusket sápmelaččaid, dan olgobealde. Bálgessiid ovtastusa ja dan stivrra čoahkkimiidda oassálasti sápmelaččas lea vástideaddjeládje vuoigatvuohta geavahit čoahkkimis sámegiela.

Ovddabealde dán paragrafas oaivvilduvvon čoahkkimiin galgá dárbbu mielde ordnejuvvot dulkon.

7 §

Vuoigatvuohta almmuhit sámegiela eatnigiellan veahkadatdiehtovuogádahkii

Sápmelaččas, geas lea Suomas ruovttugiela (201/1994) oaivvilduvvon ruovttugiela, lea vuoigatvuohta almmuhit furkejuvvo veahkadatdiehtovuogádahkii eatnigiellanis sámegiella.

8 §

Eiseválddiid diehtujuohkin

Eiseválddit galget álbmogii čujuhuvvon diehtujuohkimis geavahit maiddá sámegiela.

Eiseválddiid almmuhusat, gulahusat ja almmustahttimat ja álbmogii addojuvvon eará diedáhusat sihke oahpástagat ja olbmuid geavahussii oaivvilduvvon skovit deavdinrávvagiiguin galget sámiid ruovttuguovllus ráhkaduvvot ja addojuvvot maiddá sámegillii.

Gearretievtti, duopmára, gihligottedoaimahaga dahje dan ossodaga dahje gihligotti sierranas virgedoaimahaga dahje daid virgeolbmo virggi bealis addin gulahusat ja diedáhusat ovttaskas olbmo vuoigatvuoda

áššiin sáhttet goit vihkkehallama mielde ad-
dojuvvot dušše fal suomagillii, jos sáme-
giela geavaheapmi livččii čielgasit dárbbas-
meahttun.

Earáid go 2 §` 1 ja 2 momeanttas oaivvil-
duvvon stáhta eiseválddiid ja lágádusaid olis
galget 1 momeanttas oaivvilduvvon almmu-
husat, gulahusat, almmustahttimat ja diedá-
husat sihke skovit deavdinrávvagiiguin
ráhkaduvvot ja almmustahttojuvvot maiddá
sámegillii, dalle go dat eanas gusket sápm-
laččaid dahje goas dasa muđuid lea ea-
renoamáš ágga.

Válggaid ja álbmotjienastemiid várás
ráhkaduvvon almmuhangoarttat eai ráhka-
duvvo sámegillii, earret sámegigellágas ad-
dojun lága 24 §:s oaivvilduvvon almmuhus-
goarttat.

9 §

*Láгат ja eará mearráduusat sihke mearrá-
dusevttohusat ja smiehttamušat*

Láгат, mat gusket earenoamážit sápm-
laččaid ja eará mearráduusat sihke stáhta-
soahpamušat ja eará áššegirjijt, mat almmus-
tahttojuvvit Suoma mearrádušoakkáldagas
ja diedáhusat, almmustahttojuvvot
stáhtaráđi dahje áššáigullelaš ministeriija nu
mearridettiin maiddá sámegielat jorgalussan.
Seammá guoská ministeriija dahje stáhta eará
eiseválddi njuolggadusaid, rávvagiid,
mearrádušaid ja diedáhusaid.

Ministeriijas dahjege stáhta komiteas, bar-
gojoavkkus dahje daidda buohtastahtti doaib-
maorgánain válmmaštallojuvvon ja doppe
almmustahtti láchkaevttohusat ja smiehta-
mušat dahje daid čoahkkáigeasut almmus-
tahttojuvvot ministeriija nu mearridettiin
maiddá sámegillii, dalle go dat earenoamážit
gusket sápmelaččaid dahje go dasa muđuid
lea earenoamáš ágga.

10 §

*Sámegiela geavaheapmi eiseválddi bargo-
giellan*

Eiseváldi, man doaibma čuohcá dušše
sápmelaččaide, sáhtta geavahit bargogiellanis
sámegiela suomagiela lassin.

3 kapihttal

**Njuolggadusat, mat heivehuvvojit sámiid
ruovttuguovllus**

11 §

Earenoamáš geatnegasvuodát

Ovdalis 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon
eiseválddit galget sámiid ruovttuguovllu
doaimmahagain ja eará doaibmasajiin čuo-
vut dasa lassin dan, mii 12—16 §:in mearri-
duvvo.

12 §

*Vuoigatvuohta geavahit sámegiela eiseváld-
diid olis*

Sápmelaččas lea vuoigatvuohta áššiid
doaimmahettiin eiseválddi olis geavahit
suoma- dahje sámegiela iežas válljema miel-
de. Vuoigatvuođas geavahit ruotagiela mear-
riduvvo giellalágas (423/2003).

Seammá vuoigatvuohta lea sápmelaččas
sámiid ruovttuguovllu olggobealdege stáhta
eiseválddiid olis dalle, go dat nuppástus-
ohcaneiseváldin giedahallet ruovttuguovllu
eiseválddiid olis johtui boahtán áššiid.

13 §

*Vuoigatvuohta oažžut doaimmahusgirji dah-
je eará áššegirji sámegillii*

Sápmelaš áššeosálažžii galgá bivdágis ad-
dojuvvot stevdnenohcamuš, duopmu,
mearráduš, beavdegirji dahje eará áššegirji
sámegillii dađi mielde go ášši guoská su
vuoigatvuođa, ovddu dahje geatnegasvuođa,
earret jos jearaldagas lea ášši čoavdáseapmái
čielgasit váikkutmeahttun áššegirji. Jos
sápmelaš áššeosálaš lea geavahan čálalaččat
dahje njálmmálaččat sámegiela dalle go lea
váldán oktavuoda áššegiedahalli eiseváldái,
galgá sámegielat doaimmahusgirji addot
seamma viidodagas ja vástideaddji eavttuid
mielde almmá, ahte dat bivdojuvvošii sierra.

Doaimmahusgirjjiis galgá goitge addot dušše virggálaš sámegielat jorgalus, jos áššeosálaččat leat mánggas, eaige sii leat ovttaoavilivis sámegiela geavaheamis.

14 §

Sámegiela máhttu ja dan dohkálašvuohtagáibádusat

Eiseváldi galgá bargoveaga bálvalussii válddedettiin fuolahit das, ahte dan bargoveahka gudege virgedoaimmahagas dahje eará doaibmasajis bastá bálvalit áššehasaidda maid dá sámegillii. Eiseváldi galgá dasa lassin skuvlema ordnemiin dahje eará doaibmajuiiguin fuolahit das, ahte bargiin lea dakkár sámegiela máhttu, maid eiseválddi barggut gáibidit.

Sámegiela máhttu sáhtta mearriduvvot gielamáhtu dohkálašvuohtagáibádussan stáhta eiseválddiid bargovehkii lágain dahje lága vuodul stáhtaráđi dahje áššáigullelaš ministeriija ásaheamis sihke gieldda eiseválddiid bargiide gieldalága (365/1995) ortnega mielde, jos dakkár dohkálašvuohtagáibádus ii mearriduvvo lágain dahje lága vuodul. Sámegiela máhttu gehččojuvvo earenoamáš ánsun, vaikko dat ii leatge biddjon virggi, doaimma dahje barggu dohkálašvuohtagáibádussan.

Sámegiela máhttu dohkálašvuohtagáibádusain lea heivvolaš osiin fámus, mii mearriduvvo lágas almmosserošiid bargiin gáibiduvvon giellamáhtu (424/2003). Sámegiela máhttu čájehuvvo almmolaš gielladutkosiin addojun lágas (668/1994) oavvilduvvon gielladutkosiin dahje oahpuid olis čadáhuvvon giellaiskosiin dahje allaskuvla-oahpuiguin.

15 §

Eiseválddiid geatnegasvuohta geavahit sámegiela

Eiseválddit galget almmuhusain, bovdehusain ja reivviin, mat sáddejuvvojit áššeosálažžii dahje dasa, geasa lága mielde galgá almmuhit ášši, mii lea jodus dahje mii boahá johtui, geavahit ášši giedahallangiela fuolakeahhtá vuostáiváldi iežas giela, jos dat

lea diedus, dahje govttoláččat čilgemis, dahje geavahit sihke suoma- ja sámegiela.

Eiseváldi galgá almmá, ahte dat sierra bivdojuvvo, geavahit sámegiela go dat vástida dasa sámegillii doaimmahuvvon čálalaš oktavuohtaváldimiidda.

Eiseválddit galget doaimmastis muđuidege ovddidit sámegiela geavaheami.

16 §

Sámegiela geavaheapmi gieldda áššegirjiin

Dakkár gieldda, mas sámegielagiid mearri gieldda ássiin ovddit jagi vuosttaš beaivve lea leamaš stuorit go okta goalmmás, doaibmaorgána galgá geavahit maid sámegiela dakkár beavdegirjiin ja eará áššegirjiin, mat eai galgga addot ovttaskas áššeosálažžii ja main lea almmolaš mearkkašupmi. Earáge gieldda doaibmaorgána galgá geavahit sámegiela dakkár áššegirjiineaset dan viidodagas go gehččet dárbbaslažžan.

17 §

Fitnodatlágádusat ja stáhta dahje gieldda oamastan fitnodagat

Stáhta fitnodatlágádus ja dakkár bálvalusa buvttadeaddji fitnodat, mas stáhtas dahje ovttas dahje eanet go ovtta 2 §` 1 momaantta 1 čuoggas oavvilduvvon gielddas lea mearri-danváldi, galgá sámiid ruovttuovllus addit dán lágas gáibiduvvon gielalaš bálvalusa ja diedihit olbmuid maid dá sámegillii doaimma šlája ja áššeoktavuođa gáibidan viidodagas ja vugiin, man ollislaččat árvvoštaladettiin ii sáhte atnit fitnodatlágádusa dahje fitnodaga dáfus govttoheapmin. Stáhta fitnodatlágádussii dan divššodettiin eiseváldi doaimma dasa heivehuvvo, mii dán lágas mearriduvvo eiseválddis.

18 §

Ovttaskas olbmo gielalaš bálvalangeatnegasvuohta

Jos almmolaš hálddabusbargu lea lágain dahje lága vuodul mearriduvvon ovttaskas olmui, go dat dikšu dán barggu sámiid

ruovttuguovllus, dasa guoská, mii dán lágas mearriduvvo eiseválddiin. Jos dákkár barggu vuostáiváldi sámiiid ruovttuguovllus mearruhuvvá eiseválddi mearrádusa dahje eará doaibmabiju dahjege eiseválddi ja vuostáiváldi gaskavuoda soahpamuša vuodul, galgá eiseváldi sihkkarastit, ahte barggu divššodettiin addojuvvo dán lága mielde gielalaš bálvalus. Dát galgá maid sihkkarastojuvvot go eiseváldi addá eará go almmolaš hálldahusbarggu ovttaskas olbmo bargun sámiiid ruovttuguovllus, jos dán lága eaktudan bálvalusdási doalaheapmi dan gáibida.

4 kapihttal

Vuoigatvuohta dulkomii ja jorgalusii

19 §

Vuoigatvuohta dulkomii

Go dán lága vuodul geavahuvvo ášši njálmmálaš giedahallamis sámegeiella, galgá ášši giedahallama viggat addit sámegeiela máhtolaš bargi dikšumii. Jos eiseválddi olis ii leat dakkár sámegeiela máhtolaš bargi, guhte sáhtášii giedahallat ášši, galgá eiseváldi ordnet nuvtá dulkoma, jos dat ieš ii fuolat dulkomis.

20 §

Vuoigatvuohta doaimmahusgirjji ja eará áššegirjji jorgalusii

Jos hálldahusáššis, hálldahusláhkegeavahanáššis dahje rihkusáššis stevdenohcamuš, duopmu, beavdegirji dahje eará áššegirji lea ráhkaduvvon suoma- dahje ruotagillii, galgá eiseváldi addit sápmelaš áššeoasálažžii su bivdaga mielde nuvtá virggálaš sámegeielat jorgalusá dáin áššegirjjiin dađi mielde go ášši guoská su vuoigatvuođa, ovddu dahje geatnegasvuođa, earret jos jearaldagas lea áššeoasálažžii čielgasit váikkutmeahtun áššegirji. Jorgalus galgá laktojuvvot doaimmahusgirjái dahje eará áššegirjái.

Jos virggálaš jorgalusas lea jorgalanmeattáhus, de eiseváldi galgá divvut dan, jos dan divvun ii leat čielgasit dárbbameahtun.

Sápmelaš áššeoasálažžii galgá dalle addit nuvtá divvojun doaimmahusgirji.

21 §

Vuoigatvuohta oazžut jorgalusá sámegeiela doaimmahagas

Eiseválddis, mii dán lága vuodul galgá addit doaimmahusgirjjistis sámegeielat jorgalusá dahje sámegeielat doaimmahusgirjji, lea vuoigatvuohta oazžut jorgalusá sámegeiela doaimmahagas, jos jorgalusá skáhppon ii muđuid heivvolaččat lihkostuva. Vástideadđi ládje eiseválddis lea vuoigatvuohta oazžut doaimmahagas suomageielat jorgalusá dasa sámegeiellii guđdojuvvon áššebáhpáris.

22 §

Geatnegasvuohta jorgaleamis dahje dulkomis šaddan goluin

Jos stáhta eiseváldi galgá addit dahje doaimmahit áššeoasálažžii doaimmahusgirjji dahje áššegirjji sámegeielalažžan dahje sámegeielalaš jorgalusá dahje geavahit dulkoma, de stáhta lea vásttolaš sámegeielalaš doaimmahusgirjji ráhkadeamis dahje jorgaleamis dahjege dulkomis šaddan goluin.

Giella, giellaovttastupmi dahjege bismagoddi dahje searvegoddi lea vásttolaš 4—6, 12, 13, 15, 16 ja 30 §: s oaiivilduvvon doaimmahus- dahje eará áššegirjji ráhkadeamis dahje jorgaleamis ja dulkomis šaddan goluin.

23 §

Jorgalusá skáhppon áššehasa goasttádusain

Jos stáhta, giella dahje giellaovttastumi eiseváldái dahjege girkolaš eiseváldái lea guđdojuvvon sámegeielat áššegirji, vaikko áššehasa ii leat vuoigatvuohta geavahit sámegeiela máinnašuvvon eiseválddi olis, galgá eiseváldi dárbbu mielde áššehasa gullama mañjel skáhppot su goasttádusain áššegirjjis jorgalusá gillii, mii geavahuvvo eiseválddi olis.

5 kapihttal

**Doaimbajut, mat ovddidit gielalaš vuoi-
gatvuodaid**

24 §

*Eiseválddiid geatnegasvuohhta ollašuhhtit gie-
lalaš vuoiगतvuodaid*

Eiseváldi galgá doaimmastis iešdoaimma-
laččat fuolahit das, ahte dán lága dorvvastan
gielalaš vuoiगतvuodat ollašuvvet geavadis.
Dat galgá čujuhit álbmogii, ahte bálvala maid
sámegillii.

Eiseváldi sáhtá addit buoretge gielalaš
bálvalusa go mii dán lágas gáibiduvvo.

25 §

*Virgefriddjavuohhta bálkkain ja friddjavuohhta
barggus eretorumii sámegiela máhtu háhkama
várás*

Dakkár 2 §` 1 momeanttas oaiivilduvvon
stáhta eiseválddi virgeolbmoss, gean virge-
viidodat lea ollásit sámiiid ruovttuguovllus,
lea vuoiगतvuohhta, jos su su virgegaskavuoh-
ta dán eiseválddi bálvalusas lea bistán unni-
musat jagi, oažžut virgefriddjavuohda
bálkkáin virgebargguidis dikšumii dárbbaslaš
sámegiela máhtu háhkama várás. Bargis, gii
bálvala dákkár eiseválddi, lea vástideaddji
eavttuid mielde vuoiगतvuohhta oažžut friddja-
vuohda barggus eretorumii seamma dárkku-
hussii.

Ovddabealde 2 §` 1 momeanttas oaiivvil-
duvvon gieldda dahje gielddaovttastumi ja
dakkár 2 §` 1 momeantta 2 ja 3 čuoggás
oaiivilduvvon stáhta eiseválddi bálvleaddji
bargái, gean virgeguovllus oassi lea sámiiid
ruovttuguovllus, sihke Bálgesiid ovtastumi
bargovehkii gullevažžii sáhtá miedihuvvot
virgefriddjavuohhta bálkkáin dahje friddja-
vuohhta barggus eretorumii virgebargguid
dikšumii dárbbaslaš sámegiela máhtu
háhkama várás, jos su bálvalangaskavuohhta
dán bargoaddi bálvalusas lea bistán unnimu-
sat jagi. Stáhtaráđi ásašusain sáhtá mearridit
eará virgefriddjavuohda dahje barggus eretor-
uma eavttuin.

Virgefriddjavuohhtamearrádusa dahje barg-
gus eretorummearrádusa eaktun sáhtá bid-
djot, ahte bargi, gii lea bálvalusas, dahká ei-
seválddiin čálalaš soahpamuša, man mielde
son bargá eiseválddi bálvalusas sámiiid ruovt-
tuguovllus virgefriddjavuohda dahje barggus
eretoruma nohkama manjel dihto áiggi, mii
ii oaččo leat guhkit go okta jahki. Soahpa-
muššii sáhtá váldit mearrádusa das, ahte
bargi, gii lea bálvalusas, máksá eiseváldái
eanemusat giellaskuvlema njulgestaga daga-
han goluid vástideaddji soahpamušsáhku, jos
son sohppojuvvon áigodagas lihccu iežas eret
dahje juos son ieš dagaha lihcohallama eará
ákka go buozanvuohda geažil.

26 §

Sámegiela doaimmahat

Sámegiela jorgaleami ja eará dán lágas
mearriduvvon bargguid várás sámedikis lea
sámegiela doaimmahat, mii galgá leat sámiiid
ruovttuguovllus.

Sámegiela doaimmahagas mearriduvvo
dárkkileappot stáhtaráđi ásašusain.

27 §

Sámegiela veahkeheaddji

Sámi leanaráđdehusas sihke stáhta guovlo-
ja báikkálašhálldahusa eiseválddi olis sáhtá
sámiiid ruovttuguovllus leat sámegiela veah-
keheaddji. Veahkeheaddji bálvalusat leat
áššehassii nuvttá.

28 §

Bearráigeahčču ja čuovvun

Juohke eiseváldi bearráigeahččá iežas
doaimmasuorggis dán lága čuovvuma.

Sámediggi čuovvu dán lága heiveheami ja
sáhtá addit ávžžuhusaid giellaláhkaásaheap-
mái laktáseaddji gažaldagain ja dahkat álga-
giid daid vigiid divvuma várás, maid dat
fuomáša.

29 §

Diedáhus

Sámegiela doaimmahat addá ovttas sámedikki ásahan sámi giellarádiin válgabajiid mielde sámediggái diedáhusa sámegiela lánkaásaheami heiveheamis sihke sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuodaid ollašuvvamis ja gielladiliid ovdáneamis dađi mielde go stáhtaráđi ášahusain dárkileappot mearriduvvo.

Stáhtaráđi giellalánkaásaheami heiveheami guoskevaš diedáhusas mearriduvvo giellalágas.

6 kapihttal

Sierra njuolggadusat

30 §

Girkolaš eiseválddit

Mii dán lágas ášahuvvo sámegiela geavaheamis stáhta eiseválddiid olis, heivehuvvo dat maiddái áššeosálaččaid geavahan gillii, doaimmahusgirjjiin ja eará áššegirjjiin geavahuvvon gillii Oulu bismagotti duopmokapihtalis ja dain girkohearrádoaimmahagain, maid doaibmaviidodahkii sámiid ruovttuovlu dahje dan oassi gullá, jos ášši ii leat dakkár, ahte dan girkolága (1054/1993) mielde galgá atnit gullat girku iežas áššin, sihke ortodoksalaš girkogotti Oulu bismagotti kansliijas.

Mii dán lága 1, 4, 5, 8, 20 ja 24 §:s mearriduvvo, heivehuvvo vástideaddji ládje evangelalaš-luteralaš girku Eanodaga, Anára, Ohcejoga ja Soadegili searvegottiide, jos ášši ii leat dakkár, ahte dan galgá girkolága mielde atnit gullat girku iežas áššin, sihke ortodoksalaš girkogotti Sámi searvegoddái.

31 §

Stáhta ekonomalaš ovddasvástáduš

Stáhta bušehtti galgá váldit mearreruđa stáhtadoarjagiidda gielddaide, searvegottiide, sámiid ruovttuovllu bálgesiidda sihke

18 §:s oavvilduvvon ovttaskas olbmuide earenoamáš lassigoluid gokčama várás, mat dán lága heiveheamis šaddet.

32 §

Sámegiela sajádat muhtin hálddahussurggiin

Sápmelaččaid vuoigatvuodas oážžut vuoddoskuvla- ja eará oahpahusa iežaset eatnigillii, sámegiela oahpahas ja sámegielas oahpahasgiellan, oahppoávnnsin ja dutkkusgiellan mearriduvvo sierra.

Sápmelaččaid vuoigatvuodas oážžut beaivedivššu iežaset eatnigillii mearriduvvo mánáid beaivedivššus addojun lágas (36/1973).

Dán lága 2 §` 1 momeanttas oavvilduvvon eiseválddit galget čuovvut dán lága njuolggadusaid heivehettiin buohcci sajádagas ja vuoigatvuodain addojun lága (785/1992) ja sosiálafuolahusa áššehasa sajádagas ja vuoigatvuodain addojun lága (812/2000)

33 §

Dárkilit njuolggadusat

Dárkilit njuolggadusat dán lága ollašuttimis addojuvvojit stáhtaráđi ášahusain.

7 kapihttal

Fápmuiboahhtin- ja sirddanjuolggadusat

34 §

Fápmuiboahhtin

Dát lánka boahhtá fápmui oddajagimánu 1 beaivve 2004 ja dainna gomihuvvo njukčamánu 8. beaivve 1991 addojuvvon lánka sámegiela geavaheamis eiseválddiid olis (516/1991) dasa mañnel dahkkon nuppás-tusaiguin.

Ovdal dán lága fápmuiboahhtima sáhtta álggahit dan ollašuttima gáibidan doaibmajuid.

Dát lánka almmustahttojuvvo Suoma mearráduščoakkáldagas maiddá anáraš-, nuortalaš- ja davvisámegielaš jorgalusson.

35 §

Sirddanjuolggadusat

Eará lága dahje ásahusa čujuhus dáinna lágain gomihuvvon sámegeala geavaheamis eiseválddiid olis addojun láhkii, gehččojuvvo lága fápmuiboahtima maŋnel oaivvildit čujuhusa dán láhkii.

Helssegis juovlamánu 15 beaivve 2003

Dásseválddi Presideanta

TARJA HALONEN

Ovdal dán lága fápmuiboahtima johtui bohtán áššiide heivehuvvojit ain dán lága fápmui boahtima maŋnel dat njuolggadusat, mat leat leamaš fámus, jos eiseváldi áššehasa vuoigatvuoda ja ovddu geahčadettiin ii eará mearrit.

Vuoigatvuohtaministtar *Johannes Koskinen*

SDK/SÄHKÖINEN PAINOS

JULKAISIJA: OIKEUSMINISTERIÖ

N:o 1086, 4 arkkia

EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2003

EDITA PUBLISHING OY, PÄÄTOIMITTAJA JARI LINHALA

ISSN 1455-8904